

PROXECCIÓN EXTERIOR DA LITERATURA GALEGA A TRAVÉS DOS PREMIOS ROSALÍA DE CASTRO

1996-2020

No ano 1996, o Centro PEN Galicia, presidido daquela polo escritor Carlos Casares, instituíu os Premios “Rosalía de Castro”, destinados a galardoar a traxectoria literaria de catro autores ou autoras relevantes en lingua portuguesa, castelá, catalana e basca. A finalidade destes premios foi distinguir desde a literatura galega, aos outros sistemas literarios da Península Ibérica (para as linguas castelá e portuguesa, extensivos a Iberoamérica e África). De carácter bianual, estes premios levan o nome de Rosalía de Castro, a escritora galega máis emblemática.

**PROXECCIÓN EXTERIOR DA
LITERATURA GALEGA A TRAVÉS
DOS PREMIOS
ROSALÍA DE CASTRO
1996-2020**

Edita: Centro PEN Galicia
Monte Gaiás s/n
Centro de Emprendemento
Cidade da Cultura
15704 Santiago de Compostela

pengalicia@mundo-r.com

Composición: Xabier Castro Martínez

Agradecementos: Manuel González Souto, Katia Fernández Jorge e Lara Macías Alonso

© Centro PEN Galicia
© Xunta de Galicia

Depósito Legal: CXXX-XXXX

Este proxecto editouse ao abeiro do Fondo de proxectos culturais Xacobeo 2021-2022 da Xunta de Galicia.

CONTIDO

PRESENTACIÓN

1.ª EDICIÓN

Jose Saramago/Gonzalo Torrente Ballester/Joan Perucho/Bernardo Atxaga

TEXTOS GALARDOADOS

2.ª EDICIÓN

António Lobo Antunes/Manuel Vázquez Montalbán/Miquel de Palol/Juan Mari Lekuona

TEXTOS GALARDOADOS

3.ª EDICIÓN

Sophia de Mello/José Ángel Valente/Pere Gimferrer/Anjel Lertxundi

TEXTOS GALARDOADOS

4.ª EDICIÓN

Nélida Piñon/Ernesto Sabato/Ricard Salvat/Felipe Juaristi

TEXTOS GALARDOADOS

5.ª EDICIÓN

Rubem Fonseca/Francisco Brines/Carme Riera/Ramón Saizarbitoria

TEXTOS GALARDOADOS

6.ª EDICIÓN

Agustina Bessa Luís/Isabel Allende/Josep Palau i Fabre/Arantxa Urretabizkaia

TEXTOS GALARDOADOS

7.ª EDICIÓN

Mia Couto/Álvaro Mutis/Joan Margarit/Jon Kortazar

TEXTOS GALARDOADOS

8.ª EDICIÓN

Lêdo Ivo/Antonio Gamoneda/Francesc Parcerisas/Itxaro Borda

TEXTOS GALARDOADOS

9.ª EDICIÓN

Jose Viale Moutinho/Mª Esther Vázquez/Enric Casasses/Miren Agur Meabe

TEXTOS GALARDOADOS

10.ª EDICIÓN

Pepetela/Claudia Piñeiro/Antoni Serra/Kirmen Uribe

TEXTOS GALARDOADOS

11.ª EDICIÓN

Dina Salustio/Almudena Grandes/Alex Susanna/Mariasun Landa

TEXTOS GALARDOADOS

12.ª EDICIÓN

Nuno Júdice/Carmen Boullosa/Sergi Belbel/Harkaitz Kano

TEXTOS GALARDOADOS

13.ª EDICIÓN

Lídia Jorge/Antonio Requeni/Marta Pessarrodona/Unai Elorriaga

TEXTOS GALARDOADOS

PRESENTACIÓN
HISTORIA DOS PREMIOS
ROSALÍA DE CASTRO

MIRADAS **DIVERSAS** EN UNIDADE

Cando en 1996 o Centro PEN Galicia decidiu instaurar un Premio que recoñece-se a obra literaria dos creadores e creadoras que escriben nas catro linguas da Península Ibérica (a Literatura Galega non se premia) foi un xusto acerto acollerno ao nome de Rosalía de Castro, a nosa autora, nai e señora, escritora instalada no local, no máis xenuinamente de nós, como forma de universalidade (o escritor portugués Miguel Torga ben dixo que “o local é o universal sem fronteiras”). Aquela a quen tan sabiamente soubo retratar o poeta ourensán Manuel Curros Enríquez no seu poema titulado “Rosalía”.

“Na frente unha estrela,/ no bico un cantar”. Velaí o sino, *ananke*. Velaí a condición do poeta, *poiesis*, do creador, aquel que foi tocado pola aura dos deuses, hoxe tan diluída no cotián, como moi ben ten sinalado o pensador polaco Lszek Kolalouski no seu ensaio *A presencia do mito*. Pois ben, a todas e todos os premiados nestes anos, quixemos darvos o mellor que temos, con toda modestia e a tremenda honra de o facer: levar o nome de Rosalía de Castro no voso corazón. Porque como cantou outro ourensán, tamén de Celanova como Curros Enríquez, Celso Emilio Ferreiro, no seu poema “Irmaus”: “(...)// Si é túa miña noite,/ si choran os meus ollos o teu pranto,/ si os nosos berros son igoales,/ coma un irmau che falo. (...)”.

AMELLOREMBAXADORA

Non existe un premio para un libro de versos que se chame Rosalía de Castro. Rosalía, que nomea as máis diversas realidades deste pequeno país (rúas, doces, hoteis, tinitorerías ou talleres de automóviles), non pasa a enorgullecer a ningún creador ou creadora de noso que poida ligar a gran poetas ao título dun libro. Porén, o nome de Rosalía de Castro únese, por unha decisión do Centro PEN Galicia tomada no ano 1996, ao de grandes autores e eutoras que escriben noutras linguas peninsulares. Con este xesto, a sección galega do PEN internacional elixiu a Rosalía de Castro como embaixadora perante as literaturas que nos son máis próximas.

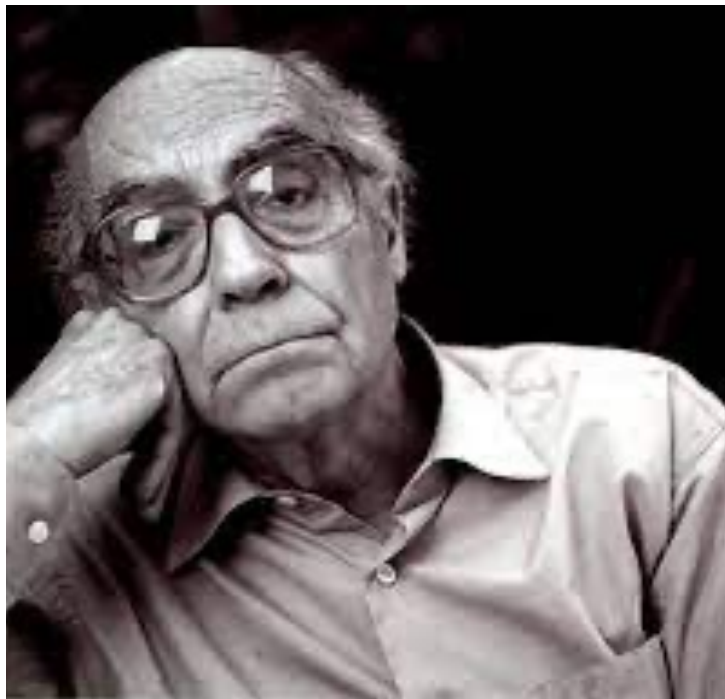
Ninguén mellor que Rosalía exercería o labor da nosa diplomacia literaria. Porque Rosalía de Castro é para Galicia máis que a poeta valiosa que inicia a súa literatura contemporánea. Ela é que soergueu, a través da súa poesía, a lingua do afastamento da escrita que padeceu durante séculos e quen dignificou o pobo que a falaba. Rosalía é, polo tanto, un auténtico símbolo de Galicia. Pero ademais, Rosalía de Castro é unha autora universal con recepción temperará alén das nosas fronteiras, sobre todo entre os escritores e escritoras das catro literaturas distinguidas con este galardón que quedaron fascinados pola súa poesía.

Rosalía, unida a esta terra e a esta cultura por circunstancias e por vocación, é unha escritora intemporal, modernísima e adiantada ao seu tempo. Infelizmente, os poemas máis comprometidos de Rosalía responden á realidade dos parias da terra, sexan máis próximos ou estean no mundo máis empobrecido. Aí segue a dor da emigración, as inxustizas sociais, o maltrato coas mulleres, a infancia orfa... E as intuicións dos seus versos máis intimistas, relativas á condición humana, á dor, ás ansias de inmortalidade e á soedade coas mulleres e homes de todos os tempos, de todas as xeografías e de todas as culturas.

Non podíamos ter, pois, mellor embaixadora. E con total seguridade, este galardón xa figura entre os máis estimados por aquelas escritoras e escritores que traballan, como fixo Rosalía de Castro, polas causas que defende a literatura, canle privilexiada para que circulen as emocións e as ideas que mellor conducen ao entendemento pacífico entre os pobos e postulan unha sociedade máis xusta para todos os habitantes do planeta.

Rosalía Castro de Murguía

1.^A EDICIÓN
1996

JOSÉ SARAMAGO (1922-2010)

Jose Saramago foi un novelista, poeta e periodista portugués. Nado en Azinhaga (Portugal) no 1922, fillo de agricultores.

Saramago pronto comezou a súa andaina como escritor. A súa primeira obra, ***Terra do pecado*** sería publicada no ano 1947, mais sen grande ovación por parte da crítica ou o público. A acollida que recibiu esta novela, levou a Saramago a desistir da súa paixón pola literatura por 20 anos. Logo deste lapso temporal, diversas publicacións da súa autoría viron a luz, mais non sería ata os anos 80, coa publicación da obra ***Levantado do chao*** (1980), que Saramago finalmente se consolidaría como un dos autores máis importantes das letras lusofónas. Esta novela, na que se retratan as condicións de vida dos traballadores en Lavre, na província de Alentejo, está caracterizada por un estilo inconfundiblemente “saramaguiano.” Nos anos que seguiron, Saramago publicou case sen descanso. Durante o período de 1980 a 1991, convén destacar a obra ***O evangelho segundo Jesus Cristo*** (1991), na que, cun ton crítico, o autor reescribe a historia bíblica dende a perspectiva de Xesús. Outra das súas grandes contribucións á literatura en lingua portuguesa é sen dúbida ***Ensaio sobre a cegueira*** (1995), novela na que Saramago narra a historia de como a epidemia de cegueira branca se espalla por unha cidade.

Ao longo da súa traxectoria, Saramago foi galardonado con infinidade de premios, como por exemplo, o Premio Camões (1995), o premio literario de maior eminencia da lingua portuguesa. Tamén lle foi concedido o Nobel de Literatura (1998), co que se converte así no primeiro (e único) autor portugués en recibir o dito galardón.

Nessa noite o cego sonhou que estava cego.

Ao oferecer-se para ajudar o cego, o homem que depois roubou o carro não tinha em mira, nesse momento preciso, qualquer intenção malévola, muito pelo contrário, o que ele fez não foi mais que obedecer àqueles sentimentos de generosidade e altruísmo que são, como toda a gente sabe, duas das melhores características do género humano, podendo ser encontradas até em criminosos bem mais empedernidos do que este, simples ladrãozeco de automóveis sem esperança de avanço na carreira, explorado pelos verdadeiros donos do negócio, que esses é que se vão aproveitando das necessidades de quem é pobre. No fim das contas, estas ou as outras, não é assim tão grande a diferença entre ajudar um cego para depois o roubar e cuidar de uma velhice caduca e tatebitate com o olho posto na herança. Foi só quando já estava perto da casa do cego que a ideia se lhe apresentou com toda a naturalidade, exactamente, assim se pode dizer, como se tivesse decidido comprar um bilhete de lotaria só por ter visto o cauteleiro, não teve nenhum palpite, comprou a ver o que dali sala, conformado de antemão com o que a volúvel fortuna lhe trouxesse, algo ou coisa nenhuma, outros diriam que agiu segundo um reflexo condicionado da sua personalidade.

Os cépticos acerca da natureza humana, que são muitos e teimosos, vêm sustentando que se é certo que a ocasião nem sempre faz o ladrão, também é certo que o ajuda muito. Quanto a nós, permitir-nos-emos pensar que se o cego tivesse aceitado o segundo oferecimento do afinal falso samaritano, naquele derradeiro instante em que a bondade nada poderia ter prevalecido referimo-nos o oferecimento de lhe ficar a fazer companhia enquanto a mulher não chegasse quem sabe se o efeito da responsabilidade moral resultante da confiança assim outorgada não teria inibido a tentação criminosa e feito vir ao de cima o que de luminoso e nobre sempre será possível encontrar mesmo nas almas mais perdidas. Plebeiramente concluindo como não se cansa de ensinar-nos o provérbio antigo, o cego, julgando que se benzia, partiu o nariz.

Jose Saramago, en “Ensaio sobre a cegueira”

CONZALOTORRENTEBALLESTER (1910-1999)

Galego nacido en Ferrol no ano 1910. Torrente Ballester é un dos autores máis recoñecidos da súa xeración.

Durante a súa carreira profesional, alternou o seu labor como escritor e crítico literario coa docencia. Foi profesor tanto na Universidade de Santiago de Compostela como posteriormente na State University of New York en Albany, EUA entre outras.

En 1943 publicou a súa primeira novela ***Javier Mariño***, que foi retirada de circulación por mor da censura governamental. Entre as súas publicacións máis recoñecidas atópanse a trioloxía ***Los Gozos y las sombras*** (1957-1962), ***Crónica del rey pasmado*** (1982) e ***La saga/fuga de J.B.*** (1972), sendo esta última considerada unha das mellores obras do século XX.

Recibiu un gran número de honores como é o caso do premio Príncipe de Asturias de las Letras en 1982 ou o Miguel de Cervantes en 1985.

Doña Lucía se abrochó parsimoniosamente la blusa, mientras el médico encendía las luces y devolvía brillos a niqueles y porcelanas. Todo era blanco, frío, estremecedor. Sobre el esmalte de la pared brillaba la humedad rezumante. En algunas partes corrían menudas gotas. Cesó, de pronto, el ruido de los rayos X.

-¿Qué? -preguntó ella después de un silencio.

-Mucho reposo. ¿Puede pasar una temporada en la montaña?

-Sí, supongo...

-Váyase en seguida.

-Pero ¿tan mal me encuentra?

-No la encuentro bien.

Doña Lucía buscó en el bolso un pañuelito y se limpió una lágrima.

-Dígame cómo estoy.

El médico tenía en la mano el abrigo de doña Lucía y le ayudó a ponérselo.

-Ya le escribiré a su marido. Mejor que venga a hablar conmigo.

-No puedo curarme, ¿verdad? -dijo ella con un trémolo dramático.

-Sí, puede curarse, pero tiene que cuidarse mucho.

-Ya sé que estoy moribunda. ‘ El médico la empujó suavemente hacia la puerta.

-No exagere y no haga tonterías. Váyase a la montaña por unos meses.

-¿Y mi marido? ¿Quién me lo cuidará?

El médico rió.

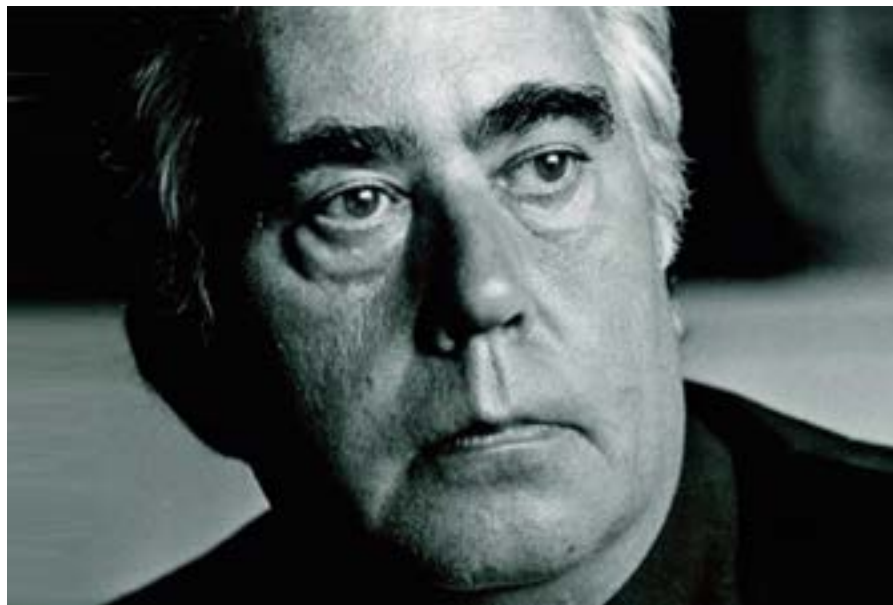
-No se preocupe. Sabe cuidarse solo.

Doña Lucía bajó los ojos. La tembló la voz.

-Hay otros deberes de esposa...

-Ande, ande. Piense en usted. Ya escribiré a su marido. Mejor que me telefonee.

Gonzalo Torrente Ballester, en “Los gozos y las sombras”

JOANPERUCHO (1920-2003)

Poeta, novelista, crítico de arte, e tamén xuíz. Perucho naceu en 1920 en Barcelona, no barrio de Gracia.

Complementou a escritura con exercer como xuíz na súa vida adulta. Foi membro da Real Academia de las Buenas letras de Barcelona e Doctor. Así mesmo tamén foi nomeado Doctor Honoris Causa pola Universidade Rovira i Virgili.

Comezou escribindo en castelán, mais a maior parte da súa obra é en catalán. En 1947 publicou a súa primeira colección de poemas *Sota la Sang*. Conta con máis de vinte publicacións neste xénero, entre as que destacan *Aurora per volsaltres* (1951), *El Médium* (1954), e *El país de les meravelles* (1956). Tamén cultivou outros xéneros, entre eles a narrativa. Foi un dos pioneiros en escribir realismo máxico. Neste contexto sobresaen obras como *Les histories naturals* (1960) e *Les aventures del cavaller Kosmas* (1981).

En 1981 foi galardoado co Premio Ramón Llull de novela. Posteriormente en 1995 recibiu tamén o Premio Nacional de Literatura de la Generalitat de Catalunya.

La gràcia amenaçant,
el mur clos, sense estels, enderrocant-se,
la rialla, la ira, la grandesa
ignorarem per les coses més pures:
per la senzilla branca,
per un infant que plori
sota un cel ventejat d’averanys.
Furtivament la mort ens sotja.
La galta contra la galta,
el llavi contra sang,
la destrucció més íntima com el fos que retorna
tot s’abandona a la terra,
a l’entranya fecunda,
a la terra que occeix amb un somriure
quan hom dreÁa la vida com un temple
amb esguards amorosos
perquè sent una joia immarcescible.
Delicada, extenuada primavera,
defugiré l’enganyadora veu que em crida,
amb amarga memòria,
per intentar la llibertat que ignoro,
la sola llibertat que ara desitjo.

Joan Perucho, en “Amarga memòria”

BERNARDO ATXAGA (1951)

José Irazu Garmendia, máis coñecido polo seu pseudónimo, Bernardo Atxacha, é un escritor vasco nacido en Asteasu, na provincia de Guipúscoa.

Licenciado en Ciencias Económicas pola Universidade de Bilbao. Alén desta titulación, tamén cursou Filosofía e Letras na Universidade de Barcelona. Membro da Real Academia de la Lengua Vasca e de Jaikunde, Academia de las Ciencias, de las Artes y de las Letras del País Vasco.

Atxaga dá inicio á súa carreira como escritor no 1972, data na que publica a súa primeira peza teatral ***Borobila eta Puntua***. Non obstante, non é até 1980 en que comeza a dedicarse de cheo á literatura. A súa obra, integramente escrita en vasco, é ampla e extensa. Ademais, esta abrangue unha gran diversidade de xéneros literarios, como por exemplo, relatos breves, literatura infantil e xuvenil e narrativa. Entre os seus títulos máis coñecidos encóntrase ***Obabakoak*** (1989), pola que recibiu o Premio Nacional de Narrativa e o Premio Euskadi, así como tamén ***Bi letter*** (1984) e ***Etxeak eta hilobiak*** (2019), a súa publicación máis recente.

Entre outros méritos, o escritor alzouse co Premio de la Crítica en varias ocasións (1979,1985,1988,1993) e co Premio Nacional de las Letras.

Behin, ikasle gazte nintzela, Budari buruzko aipamen bat irakurri nuen filosofiako esku-liburuan, zein arrazoi izan zituen jakintsu hark mundutik bereizteko: “Ikusi zituen Budak heriotza, eritasuna eta zahardadea, eta mendi bakarti batera erretiratzea erabaki zuen”. Albisteak inpresioa egin zidan, zeren, garai hartako gazte gehienek pare, sentibera bainintzen erabaki dramatikoak buruz.

Baina, inpresioaz haratago, albisteak kezka ere sortu zidan. Izan ere, ez nuen oso ondo ulertzen zahardadeari buruzko aipamena. Heriotza eta eritasuna txarrak direla, hori bai, hori aise konprenitzen nuen; baina, hainbestekoa al zen zaharren ezbeharra? Hantxe ikusten nuen, ia egunero, kolegioko patioan frantzesezko irakaslea, 60 urtetik gora zituena eta ezpain artean kantutxo bat -une chanson d’amour- eramaten zuena; beste hainbatek belar-ziria bezala, eraman ere. 1990eko gaztea izan banintz, eta ez 1965ekoa, Buda pasa egin zela pentsatu izango nukeen: esaldia borobiltzearren gehitu ziola zahardadea heriotzak eta eritasunak osatu bikote sinierstroari.

Euria gogotik egin du “Siddharta” eta Hermann Hessereren beste liburuak irakurtzen genituen ikasle garai haietatik, eta joan ginen gu ere, belaunaldi hartakoak, bustitzen, janzen, hainbat gai ulertzen. Baita zahardadearen hura ere. Egun batean -euri ederra- Maupassant edota Baudelaireren lerroak iritsiko zitzaizkigun, haurtxo baten muxua erreguka eskatzen ibili beharreko vieille femme baten ingurukoak; hurrengoan, zinera joanda -“Un hombre llamado caballo” ikustera, kasu- gizarte tradizionalak sasoirik gabeko jendearek eskaini jokatzen ankerraen berri izango genuen. Gero, hospitalera joandakoan, edo jubilatuen tabernan sartzean, errepresentazioan ikusitakoa berrituko zitzaigun.

Baina pertsona ez da, nonbait, erabat esnatzen. Halaxe gertatu zait niri Budak aipatutako hirugarren ezbeharrak jabetzeko orduan. Hain hurbiletik begiratzen nien zaharrei, hain neukan arreka haien hasperen, kexu eta beste txikikerietan jarria, non ez nituen haien inguruan jiraka ohi dabiltzan putreak ikusi ere egiten. Baina orain, hori ere badakit. Zaharrak, zahar otzanak, piztia higuigarrien helburu bihurtzen direla.

Bernardo Atxaga, en “Argia asketarian”

2.^A EDICIÓN
1998

ANTÓNIO LOBO ANTUNES (1942)

Escritor insigne das letras portuguesas. Naceu en Benfica, Lisboa, no seo dunha familia burguesa.

Licenciouse en Medicina na Universidade de Lisboa, con especialización en psiquiatría. Entre 1971 a 1973, asistiu ao exército portugués como tenente e médico durante a Guerra Colonial en Angola, experiencia que marcaría profundamente as súas primeiras novelas. Lobo Antunes exerceu como médico psiquiatra até 1985, ano no que decidiría dedicarse por completo á escrita.

O seu primeiro libro, ***Memória de elefante*** (1979), de corte case autobiográfico, conta a historia dun médico psiquiatra, cuxa vida vése truncada por mor da guerra e o distanciamento da súa familia. Dende que abandona a psiquiatría, Lobo Antunes tórnase nun escritor prolífico e de moito éxito. A súa novela ***Que cavalos sao aqueles que fazem sombra no mar?*** (2009) segue a ser éxito de vendas en Portugal na actualidade.

António Lobo Antunes foi merecedor de numerosos recoñecementos entre os que é preciso destacar o Premio Camões no 2007, así como a distinción da Orden das Artes e as Letras de Francia.

O Hospital em que trabalhava era o mesmo a que muitas vezes na infância acompanhara o pai: antigo convento de relógio de junta de freguesia na fachada, pátio de plátanos oxidados, doentes de uniforme vagabundeando ao acaso tontos de calmantes, o sorriso gordo do porteiro a arrebitar os beiços para cima como se fosse voar: de tempos a tempos, metamorfoseado em cobrador, aquele Júpiter de sucessivas faces surgia-lhe à esquina da enfermaria de pasta de plástico no sovaco a estender um papelucho imperativo e suplicante:

– A quotazinha da Sociedade, senhor doutor.

Putá que pariu os psiquiatras organizados em esquadrão de polícia, pensava sempre ao procurar os cem escudos na complicação da carteira, puta que pariu o Grande Oriente da Psiquiatria, dos etiquetadores pomposos do sofrimento, dos chonés da única sórdida forma de maluquice que consiste em vigiar e perseguir a liberdade da loucura alheia defendidos pelo Código Penal dos tratados, puta que pariu a Arte Da Catalogação Da Angústia, puta que me pariu a mim, rematava ele ao embolsar o rectângulo impresso, que colaboro, pagando, com isto, em lugar de espalhar bombas nos baldes dos pensos e nas gavetas das secretárias dos médicos para fazer explodir, num cogumelo atómico triunfante, cento e vinte e cinco anos de idiotia pinamaniquesca. O olhar intensamente azul do porteirocobrador, que assistia sem entender a uma maré-baixa de revolta que o transcendia, embrulhava-o num halo de anjo medieval apaziguante: um dos projectos secretos do médico consistia em saltar a pés juntos para dentro dos quadros de Cimabue e dissolver-se nos ocres desbotados de uma época ainda não inquinada pelas mesas de fórmica e pelas pagelas da Sãozinha: lançar mergulhos rasantes de perdiz, mascarado de serafim nédio, pelos joelhos de virgens estranhamente idênticas às mulheres de Delvaux, manequins de espanto nu em gares que ninguém habita. Um resto agonizante de fúria veio girar-lhe ao ralo da boca:

– Senhor Morgado, pela saúde dos seus e meus tomates não me lixe mais com o caralho das quotas durante um ano e diga à Sociedade de Neurologia e Psiquiatria e amanuenses do cerebelo afins que metam o meu dinheiro enroladinho e vaselinado no sítio que eles sabem, obrigadíssimos e tenho dito ámen.

António Lobo Antunes, em “Memória de elefante”

MANUEL VÁZQUEZ MONTALBÁN (1939-2003)

Escritor, xornalista, crítico e gastrónomo nacido no Raval en 1939. Fillo dunha modista e un militante do Partido Socialista Unificado de Catalunya, do que el mesmo fixo parte na súa idade adulta.

Estudou Filosofía e Letras na Universidade de Barcelona e xornalismo na Escuela de Periodismo de Barcelona. Traballou para importantes revistas nacionais como *El País*, *Solidaridad Nacional*, *Por Favor*, *Avui*, *Tele/eXprés* e *Interviú*.

Vázquez Montalbán, segue a estar considerado como un referente da novela negra en España, grazas á súa serie sobre o detective galego **Pepe Carbalho**. Neste contexto pódense destacar novelas como *Los pájaros de Bangkok* (1983) ou *La rosa de Alejandría* (1984). Publicou outras novelas que malia non ser pertencentes á súa famosa serie Carbalho, tamén recibiron gran recoñecemento; exemplos son *Galíndez* (1990) e *Autobiografía del General Franco* (1992). Vázquez Montalbán non se limitou a cultivar unicamente este xénero literario. En efecto, destacou notablemente tanto en poesía como en ensaio. A súa poesía foi incluída en antoloxías españolas de renome, mentres que o seu *Informe sobre la información* (1963) está considerado como un dos ensaios máis preponderantes sobre o xornalismo en España.

Gañou premios en recoñecemento á excelencia dalgunhas das súas obras como o Premio Nacional de Narrativa (1991), o Premio Europeo de Literatura (1992), o Premio de la Crítica (1994) ou o Premio Internacional de Literatura Ennio Flaiano. Ademais recibiu en 1995 o premio Nacional das Letras Españolas polo conxunto da súa obra.

—¿Quién te has creído que eres? ¿Crees que puedes jugar conmigo?

La mano de la mujer ha salido lanzada y se ha apoderado de un puñado de jersey de lanilla, y esa mano es un elemento extraño que Celia contempla asustada y la otra asombrada. Y tras esa mano llega un impulso ciego que tira de la lanilla y la arranca, dejando al descubierto piel de mujer rosada y tibia, un pezón que aparece y desaparece al vaivén de la respiración del animal asustado.

—No te pongas así. Mañana lo aclararemos todo.

—¿Que no me ponga así? ¿Pero tú sabes lo que has hecho, desgraciada? Dos bofetadas aciertan en los hermosos pómulos y los tiñen de vergüenza, y las bofetadas incitan a Celia a un ataque ciego contra la mujer, un ataque a manotazos que apenas si la hacen retroceder y en cambio le permiten acertar con dos nuevas bofetadas en el rostro de Celia.

—¡Me das asco! ¡Eres una tía repugnante! ¡Un macho, una marimacho epugnante! Los golpes caen sobre Celia con la voluntad de aniquilarla, y la barrera de los brazos cruzados nada puede contra los molinetes cargados de odio. Y en el aire, apenas un volumen o el vacío que abre y ocupa, una botella muere matando contra la pequeña cabeza. Sellada por la sangre, una melena repentinamente lacia, descolorida, de muñeca rota.

—Veinte veces me dije a mí mismo: preguntarás el nombre de esos pájaros, y nunca lo pregunté. Pero te aseguro que había miles, millones sobre los cables, al atardecer, compitiendo con los penúltimos ruidos de Bangkok, con un piar que podía ser de alegría o de desesperación, según estuvieras tú alegre o desesperado.

Manuel Vázquez Montalbán, en “Los pájaros de Bangkok”

MIQUELDEPALOL (1953)

Barcelonés de nacemento, Miquel de Palol é arquitecto, poeta e escritor.

O autor compaxinou a literatura coa arquitectura até 1991, ano en que decide adicarse en corpo e alma á súa obra. Ten colaborado con diversos xornais e revistas como *Serra d'Or*, *El Pont*, *El País* ou *ABC*, entre outras.

A súa carreira no eido literario despegou aos 19 anos, coa publicación do seu primeiro libro de poemas *Lotus* (1972). Neste xénero cabe tamén destacar a colección *El porxo de les mirades* (1983), pola que recibiu o premio Carles Riba e o Premi Crítica Serra d'Or. A súa primeira novela, *El jardí dels set crepuscles* apareceu en 1989, suscitando gran interés entre o público lector. A esta seguiríanlle outras moitas novelas que tiveron unha acollida semellante, como é o caso de *Grafomàquia* (1993) ou *La venus del Kili-manjaro* (1998).

Actualmente é membro de distintas asociacións dedicadas ás letras, como a Associació d'Escriptors en Llengua Catalana e o PEN Catalá.

Avui he somniat els temps en què me la tirava. Per deformació, per incertesa, encara més dolorós que el record dels fets és el record dels desitjos, de les expectatives immediates. És tot allò el millor que vam tenir? Perquè aleshores n’hi hauria prou amb aquesta imatge, no caldria la dels orgasmes, de les proeses sexuals. Podria ser més feliç –això seria fàcil– no recordant haver-me-la tirat, recordant tan sols la seva mirada en turbulència entre acceptació i desig, l’un màscara de l’altre.

Com la broma prèvia a la tragèdia, la preparació sexual és el que li dona el relleu més alt. Els antecedents, fins i tot el caràcter contingent que atorguen al que vindrà després, són l’autèntic motor de l’excitació, i no el material en si. No és la visió del cony obert, de l’ansietat preorgàsmica el que encén els focs, sinó l’ambigua benvinguda de la dona vestida, la mirada i el somriure indiferent als tres mascles disponibles que s’hi acosten, sabent que tot seguit vénen la mamada, l’exhibició de venes brillants, la llengua dins del cul, capgirells, esbatanaments extrems, la dilatació i l’enrogiment, les múltiples i simultànies penetracions, mullenes, xiscles.

Després, en plena acció, és el fragor, el més excitant? Si en mesurem la força per la perduració en el record, no ho és, ho és la potenciació del que veu sobre pensaments en aparença extemporanis, per exemple: «ella és molt intel·ligent», o «fa només tres quarts d’hora que s’ha depilat, i es barregen dues irritacions de procedències diverses». Aquests detalls permeten recordar haver-me-la tirat, tot i que, sobre tot quan la tinc al costat tan amable amb mi, tan distant, sé que mai no me l’he tirada.

Podria dir: sé que aquell cos que recordo no podrà ser el meu mai més, i em deixaria jo mateix en el dubte. No hi hauria ni un dubte real, no puc fer-ho, perquè això que em faria vacil·lar no seria ni una certesa. No seria el mateix poder dir: sé que aquell cos que recordo no podrà tornar a ser el meu, perquè aquesta variant introduiria un possibilisme i una causalitat temporal literàries que donarien una dimensió real a l’afirmació. I aquesta història té de tot, tret de dimensions reals.

Ella era l’única dona aquell cap de setmana, i es movia amabilíssima entre els amics amb una autoritat descoratjadorament atractiva, tant més perceptible perquè era imperceptible: ella sabien que era inaccessible tant per ells com per mi, que si hagués pogut dir, sé que aquell cos que recordo mai més no podrà ser el meu, encara d’alguna manera la tindria a l’abast, però jo era Giges i Candaules alhora, el perfecte imbècil feliç, inútil i triomfant sense saber què havia fet per merèixer-ho. I sabent que no ho sabria mai.

Miquel de Palol, en “Estampes de sexe quotidià”

JUAN MARI LEKUONA (1926-2005)

Lekuona foi un teólogo e poeta vasco natural de Oyarzun, Guipúzcoa.

Alén de escritor, Lekuona destacou como investigador da literatura oral en euskera, realizando numerosos estudos sobre o *bertsolarismo*. Membro da Academia da Lingua Vasca desde 1988, Lekuona cría na literatura como vehículo para o cambio social, polo que sempre insistiu en escribir na súa lingua materna: o euskera. Polo mesmo, atribúese-lle tamén un labor de preservación da lingua e da literatura de tradición oral en euskera, da cal parte a súa poesía.

De entre a súa produción literaria, *Muga beroak* (1973) e *Mimodramak eta ikonoak* (1990), ambas de carácter humanista, son probablemente unhas das súas obras máis representativas. Por outra banda, a totalidade da súa obra poética escrita entre 1950 e 1990 atópase recollida no poemario *Ibilaldia*, publicado en 1996.

Ao longo da súa carreira foi aclamado pola crítica en numerosas ocasións e tamén recibiu premios á toda a súa traxectoria como os Premios Euskadi de Literatura.

3.^A EDICIÓN
2000

SOPHIADEMELLO (1919-2004)

Poeta lusa. Sophia de Mello está considerada como unha das poetisas máis destacadas do século XX.

Entre 1936 e 1939 cursou filoloxía clásica na Universidade de Lisboa, mais optou por abandonar a carreira antes de graduarse.

O seu primeiro poemario ***Poesía*** (1944), reúne os poemas que escribiu dende a idade de catorce anos ata a data de publicación. Esta colección contén grande parte das temáticas que caracterizan a súa produción literaria: a natureza, o mar e a Grecia antiga. Porén, obras posteriores mostran un carácter máis político e comprometido ca situación social da época, reflexando así a oposición da autora á ditadura salazarista. Sophia de Mello é autora de case 40 obras que abrangen poesía, prosa, teatro, ensaio e narrativa infantil. Entre estas é oportuno destacar ***Mar novo*** (1958), ***O cristo cigano*** (1961), ***Livro sexto*** (1962), e ***A menina do mar*** (1958). Ademáis de escritora, de Mello tamén dedicou parte do seu esforzo á tradución, levando ao portugués obras de Eurípides, Shakespeare e Dante entre outros.

De Melo alzouse con prestixiosos premios ao longo da súa carreira literaria, entre os que cabe mencionar o Premio Camões en 1999 -convertíndose así na primeira muller en recibilo- ou o Premio Reina Sofía de poesía no 2003.

Há mulheres que trazem o mar nos olhos
Não pela cor
Mas pela vastidão da alma
E trazem a poesia nos dedos e nos sorrisos
Ficam para além do tempo
Como se a maré nunca as levasse
Da praia onde foram felizes
Há mulheres que trazem o mar nos olhos
pela grandeza da imensidão da alma
pelo infinito modo como abarcam as coisas e os homens...
Há mulheres que são maré em noites de tardes...
e calma

Sophia de Mello, en “A menina do mar”

JOSÉ ÁNGEL VALENTE (1929-2000)

Poeta, ensaísta e avogado ourensán. Considerado un dos escritores máis representativos da posguerra e, a miúdo, encadrado no grupo poético dos anos cincuenta.

Licenciado en Dereito pola Universidade de Santiago de Compostela e posteriormente en Filoloxía Románica pola Universidad Complutense de Madrid, exerceu como docente na Oxford University e tamén traballou para a UNESCO.

No literario, publicou poesía e ensaio, *A modo de esperanza* (1954), *Poemas a Lázaro* (1960), *Al Dios del lugar* (1989), *Las palabras de la tribu* (1971) -unha serie de ensaios sobre literatura- ou *La piedra y el centro* (1982) – que inclúe reflexións dobre Juan de la Cruz, El Bosco, Teresa de Avila, Miguel de Molinos etc. –. Por outra banda, a súa poética escrita en galego foi compilada en *Sete Cántigas de alén* (1981) e tamén en *Cántigas de alén* (1989). A pesares dos esforzos dos críticos, a obra deste poeta resiste catalogación dalgunha clase mais continua a ser das máis celebradas do século XX. O seu labor como tradutor levaríao a traducir ao castelán a poesía de eminentes figuras da literatural tales como John Donne e John Keats entre outros.

Obtivo unha infinidade de premios como por exemplo o Premio Adonais (1954) por *A modo de esperanza*, O Premio de la Crítica en 1961. Na década dos 1980, recibeu o Premio Príncipe de Asturias de las Letras (1998) ou o Premio Nacional de Poesía (2001).

Ah soledad,
Mi vieja y sola compañera,
Salud.

Escúchame tú ahora
Cuando el amor
Como por negra magia de la mano izquierda
Cayó desde su cielo,
Cada vez más radiante, igual que lluvia
De pájaros quemados, apaleado hasta el quebranto, y quebrantaron
Al fin todos sus huesos,
Por una diosa adversa y amarilla

Y tú, oh alma,
Considera o medita cuántas veces
Hemos pecado en vano contra nadie
Y una vez más aquí fuimos juzgados,
Una vez más, oh dios, en el banquillo
De la infidelidad y las irreverencias.

(...)

Ah soledad,
Mi soledad amiga, lávame,
como a quien nace, en tus aguas australes
y pueda yo encontrarte,
descender de tu mano,
bajar en esta noche,
en esta noche séptuple del llanto,
los mismos siete círculos que guardan
en el centro del aire
tu recinto sellado

Jose Ángel Valente, en “A modo de espereanza”

PERE GIMFERRER (1945)

Escritor catalán nado en Barcelona. É un dos escritores máis reputados da segunda metade do século XX. A súa obra está composta de pezas en catalán e en castelán.

Cursou Dereito e Filosofía e Letras na Universidade de Barcelona; Perre Gimferrer alterna o seu labor como poeta coa de crítico literario en revistas como Destino, Serra d'Or e Ínsula, e traductor. Ademais ten colaborado en xornais de renome como El Correo Catalán, El País e o ABC. En 1985 pasou a ocupar o lugar de Vicente Aleixandre, un dos poetas que máis ten influenciado a súa obra, na Real Academia Española. Tamén é fundador e membro da Academia Europea de Poesía e actualmente exerce como director literario na editorial Seix Barral.

Debutou no panorama literario con ***Mensaje del tetrarca*** (1963). Tras este poemario publicou ao aclamado ***Arde el mar*** (1966) polo que recibiu o Premio Nacional de Poesía nese mesmo ano. En 1968, foi un dos poetas elixidos por José María Castellet para formar parte da súa antoloxía ***Nueve Novísimos Poetas Españoles***, bautizándoo así como un dos “Novísimos” poetas españois cuxa obra mostraba (entre outras) unha ruptura evidente coa poesía anterior. A partires de 1970 Gimferrer abandonou o castelán e pasou escribir case en exclusiva en catalán. Cabe destacar aquí obras como ***Hora foscant*** (1972), ***Foc cec*** (1973), e ***La Illum*** (1991). Tamén escribiu una novela, ***Fortuny*** (1983), a cal mereceu o premio Ramón Llull así como tamén o premio Joan Crexell. A súa última publicación data de 2018 e trátase do poemario ***Las Llamas***.

Entre outros galardóns, Gimferrer recibiu o Premio Nacional de Poesía en dúas ocasións (1966 e 1989) ou o Premio Reina Sofía de Poesía Iberoamericana (2000).

Em té l'amor tan subjecte al seu regne
que ara la nit m'és congost o planura;
erm, el boscam, tot d'incerta tenebra.
Temo la mort que les passes m'atura.
¿Qui, de l'amor, els penyals i congestes
de cert coneix, i les balmes? Obscura,
la nit s'afua. Rocalles esquerpes,
fosques cruïlles de llamps i malura.
En creu l'amor em tenia i em té.
Sóc vinant que la creu no conjura.
Reto homenatge, en paratge foscant,
al viu punyal que l'amor em procura.
Més foc al pit, més foc al pit, més foc
al pit! L'amor ¿fa patir si fulgura?
I el cel ¿no pot, de tants núvols, obrir
un diamant, fosc de neu i sutzura?
Al pit, joiell conquerit! Sóc cabdill.
Tota de nit és la meva armadura.
Negre com sóc, ni la nit em reté.
És fosc ivori la meva figura.
L'amor té signes i emblemes. La nit:
astres glaçats en heràldica pura.
Mou un navili l'alè de l'espai.
Blau, sóc l'abisme, i l'abisme m'endura.
Ha de ser negre aquest blau. I demà,
tot fosc d'abisme, com eina madura,
- la llum als pàmpols, de mort averany -
del fosc imperi d'amor tindrà cura.

Pere Gimferrer, en “Hora foscant”

ANJELLERTXUNDI (1948)

É escritor, crítico literario, periodista e guionista. Naceu en Orio, Guipúzcoa en 1948.

Licenciouse en Filosofía e Letras polas Universidade de Valencia. Fundador e presidente da Asociación de Escritores Vascos entre 1982 e 1985. Membro tamén da Real Academia de la Lengua Vasca.

Na produción literaria de Lertxundi atópanse practicamente todos os xéneros. É autor de contos tales como o aclamado ***Hunik arrats artean*** (1970) e ***Aise eman zenidan eskua*** (1980). No eido da literatura infantil e xuvenil, destacan títulos como ***Tristeak kontso-latzeko makina*** (1981) ou ***Lehorreko koaderno***a (1998). En narrativa ten publicado máis de dez novelas, entre as que destacan títulos como ***Otto Pette*** (1994) -considerado xa todo un clásico-, ***Ajea du urturik*** (1971) ou ***Hamaseigarrenean, aidanez*** (1983). Esta última foi posteriormente levada ao cine baixo a dirección do autor.

Ao longo da súa prolífera carreira como escritor ten recibido premios como o Premio de la Crítica de Narrativa en Euskera en dúas ocasións (en 1983 por ***Hamaseigarrenean, aidanez*** e en 1991 por ***Kapitain frakasa***) ou Premio Euskadi de Literatura en 1999.

Ur hotzaren neurria, eztarriko lakarraren aringarria, onetsi nion pastisari. Egunkari erosi berria zabaldu nuen, nahiz ondo nekien berandu gertatu zela Moniquerena eta egunkariak ez zutela ezer ekarriko haren hilketaz. Albiste bakar batek ere ez zuen nire arretarik bereganatu, baina egunkaria zabalik nuela segitzen nuen, aurpegia gordetze-ko. Ahots zorrotz bat entzunda, burua jaso nuen susto batean. Neska bat neukan aurrez aurre, esku bat nire pareko aulki zurian jarrita. Soineko berde bat zeraman. Berdeak zituen begiak. Libre al dago?, galdetu zidan, eta nik ezer erantzuterako, nire mahaira eseri zen.

Desenkusatu egin zitzaidan eman zidan sustoarengatik. Bazegoen urduri eta atezuan jartzen ninduen zerbait deigarria neskaren tenperamentu irmoan, bere buruaren kontrolean.

Nire ustea baietsi nahi izan balu bezala, libreta tankerako bat atera zuen sorbaldan zintzilik zeraman larru ziratzuzko poltsa beltzetik. Mahaiaren erdian laga zuen. Pasaporte azal gorrikara bat.

Anjel Lertxundi, en “Kapitain Frakasa”

4.^A EDICIÓN
2002

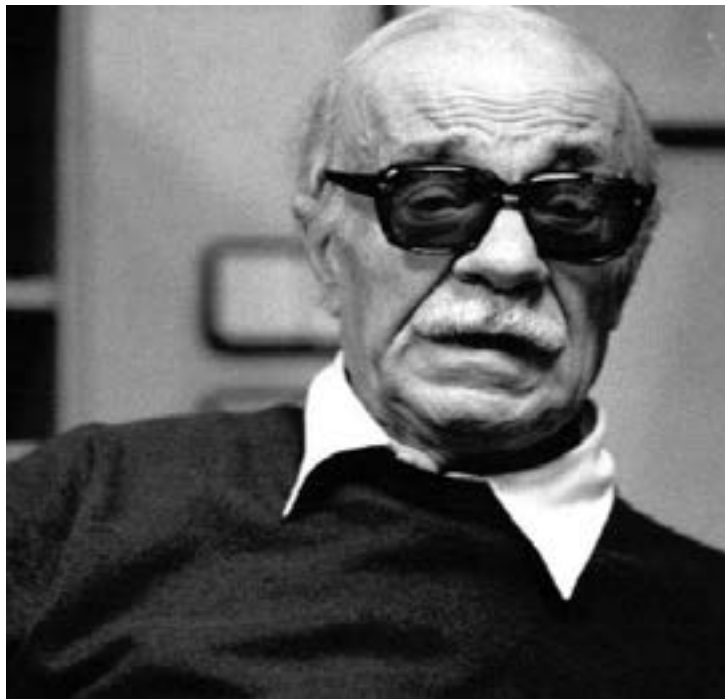
NÉLIDAPIÑÓN (1937)

Escritora e xornalista brasileira nada en Vila Isabel (Río de Janeiro) de ascendencia galega.

Graduada en xornalismo pola Pontificia Universidade Católica do Rio de Janeiro, exerceu como docente en calidade de profesora visitante nas universidades de Harvard, Georgetown, Johns Hopkins e Columbia. Editora en varias revistas brasileiras e colaboradora en moitas outras. Dende 1996 é a presidenta da Academia Brasileira das Letras, convertíndose na primeira muller en ocupar tal cargo.

Debutou como escritora no ano 1961 coa súa novela ***Guía-mapa de Gabriel Arcanjo***. A esta seguíronlle moitos outros como ***A república dos sonhos*** – no que se retrata a experiencia dos seus familiares como emigrantes de Galicia a Brasil-, ***A roda do vento*** (1996) – novela xuvenil – ou ***Vozes do deserto*** (2004).

Entre outros moitos, esta escritora brasileira alzouse co Premio Walmap de Literatura (1970) ou o Príncipe de Asturias das Letras (2005).

ERNESTO SABATO (1911-2011)

Novelista e ensaísta arxentino. Naceu en Rojas, provincia de Buenos Aires en 1911.

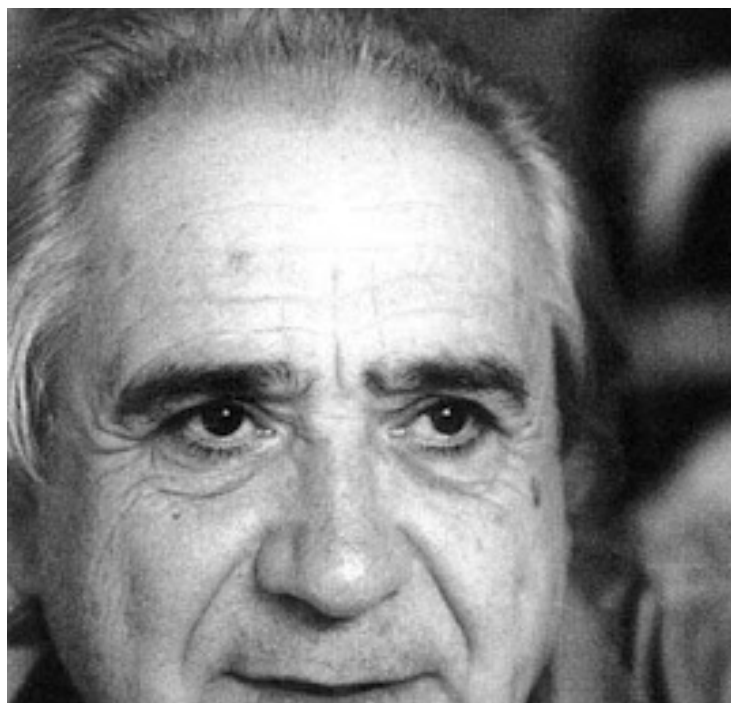
En 1938 obtivo un doutorado en Física na Universidade Nacional de La Plata. Máis tarde recibiu unha bolsa para investigar sobre a radiación atómica no prestixioso Laboratorio Curie en París. Foi en París onde entraría en contacto con escritores e pintores surrealistas e descubriría a súa paixón pola literatura.

En 1945 publica a súa primeira obra ***Uno y el universo*** –unha colección de ensaios de carácter filosófico- pola cal acadou prestixio e honras. A esta seguiríanlle outros libros de ensaio, ***El escritor y sus fantasmas*** (1963), ***Apologías y rechazos*** (1979) e tres novelas moi celebradas, ***El túnel*** (1948), ***Sobre héroes y tumbas*** (1961) -unha das grandes novelas arxentinas do século XX- e ***Abaddón el exterminador*** (1974).

Ernesto Sabato foi merecedor de numerosos recoñecementos á súa obra entre os que é preciso destacar o Premio Miguel de Cervantes en 1984.

Un sábado de mayo de 1953, dos años antes de los acontecimientos de Barracas, un muchacho alto y encorvado caminaba por uno de los senderos del parque Lezama. Se sentó en un banco, cerca de la estatua de Ceres, y permaneció sin hacer nada, abandonado a sus pensamientos. “Como un bote a la deriva en un gran lago aparentemente tranquilo pero agitado por corrientes profundas”, pensó Bruno, cuando, después de la muerte de Alejandra, Martín le contó, confusa y fragmentariamente, algunos de los episodios vinculados a aquella relación. Y no sólo lo pensaba sino que lo comprendía ¡y de qué manera!, ya que aquel Martín de diecisiete años le recordaba a su propio antepasado, al remoto Bruno que a veces vislumbraba a través de un territorio neblinoso de treinta años; territorio enriquecido y devastado por el amor, la desilusión y la muerte. Melancólicamente lo imaginaba en aquel viejo parque, con la luz crepuscular demorándose sobre las modestas estatuas, sobre los pensativos leones de bronce, sobre los senderos cubiertos de hojas blandamente muertas. A esa hora en que comienzan a oírse los pequeños murmullos, en que los grandes ruidos se van retirando, como se apagan las conversaciones demasiado fuertes en la habitación de un moribundo; y entonces, el rumor de la fuente, los pasos de un hombre que se aleja, el gorjeo de los pájaros que no terminan de acomodarse en sus nidos, el lejano grito de un niño, comienzan a notarse con extraña gravedad. Un misterioso acontecimiento se produce en esos momentos: anochece. Y todo es diferente: los árboles, los bancos, los jubilados que encienden alguna fogata con hojas secas, la sirena de un barco en la Dársena Sur, el distante eco de la ciudad. Esa hora en que todo entra en una existencia más profunda y enigmática. Y también más temible, para los seres solitarios que a esa hora permanecen callados y pensativos en los bancos de las plazas y parques de Buenos Aires.

Ernesto Sabato, en “Sobre héroes y tumbas”

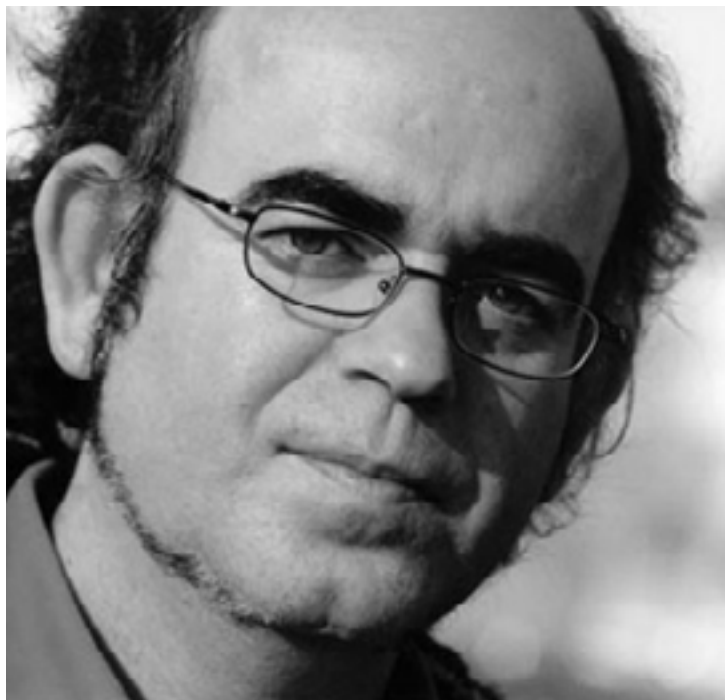
RICARDSALVAT (1934-2009)

Dramaturgo, director de teatro e novelista. Naceu no municipio de Tortosa en Tarragona, Cataluña.

Licenciouse en Filosofía pola Universidad de Barcelona. Fundador, xunto con Miquel Porter e Helena Estellés de Teatre Viu. Fundador da Escuela de Arte Escénico Adrià Gual en 1960, así como tamén da Escuela de Estudios Artísticos de Hospitalet de Llobregat.

Cultivou en maior proporción o teatro. Neste ámbito a súa obra escrita esta composta de cinco pezas, ***Mort d'home*** (1963), ***Nord enllà*** (1965), ***Ronda de mort a sinera*** (1966), ***Adrià Gual i la seva època*** (1981) e ***Salvat-Papasseit i la seva època: però la joia és meva*** (1981). Conta tamén con dúas novelas publicadas, ***Animals destructors de lleis*** (1961) e ***La cafetera*** (1963) ademais de varios ensaios.

Foi recoñecido pola súa contribución ao teatro español con varios premios entre eles o Premio Nacional de Teatro de Cataluña en 1999.

FELIPE JUARISTI (1957)

Escritor e poeta en euskera. Orixinal do municipio de Azcoitia situado en Guipúzcoa, País Vasco.

Cursou Ciencias de la Información na Universidade Complutense de Madrid. Traballou como profesor na Universidade del País Vasco. Alén disto, é cofundador das revistas literarias Gazeta e Porrot.

A súa produción literaria é extensa e abrangue varios xéneros, mais é coñecido maiormente grazas á súa obra poética. No ámbito da poesía ten publicado case unha decena de poemarios entre os que é pertinente destacar ***Dembora, nostalgia*** (1985), ***Hiriaren melankolia*** (1987), ***Begi-ikarak*** (2004) ou ***Piztutako etxea*** (2014). Debutou en narrativa no ano 1988 coa novela *Intzensua Iurrean bezala*, a que seguirían títulos tan importantes como ***Arinago duk haizea***, ***Absalon*** (1990) ou ***Airezko emakumeak*** (2003). No eido da literatura infantil e xuvenil, sobresaen obras como ***Animalien inauteria*** (1999) , pola que gañou o Premio Euskadi de Literatura Infantil y Juvenil no ano 2000.

Os premios e galardóns que ten recibido durante a súa traxectoria literaria son numerosos e entre eles cabería destacar o Premio de la Crítica de Poesía en Euskera en varias ocasións (1985,1987,2004, 2014) e o Premio Euskadi de Literatura en 1998.

1

Elur beltzak ukitutako
mendi tontorraren gainean
pasioak estreinatzen du
bere dantza xume alaia.
Biluzik ageri hodeiak;
haien besoak zabal dira,
elkar lotuz lur irekian.
Ez minik egiten huts horrek;
alderantziz, pozgarri da
bete eta huste nahi hori.
Hala bi gorputz elkarrekin
sustrairik gabeko ohean.

2

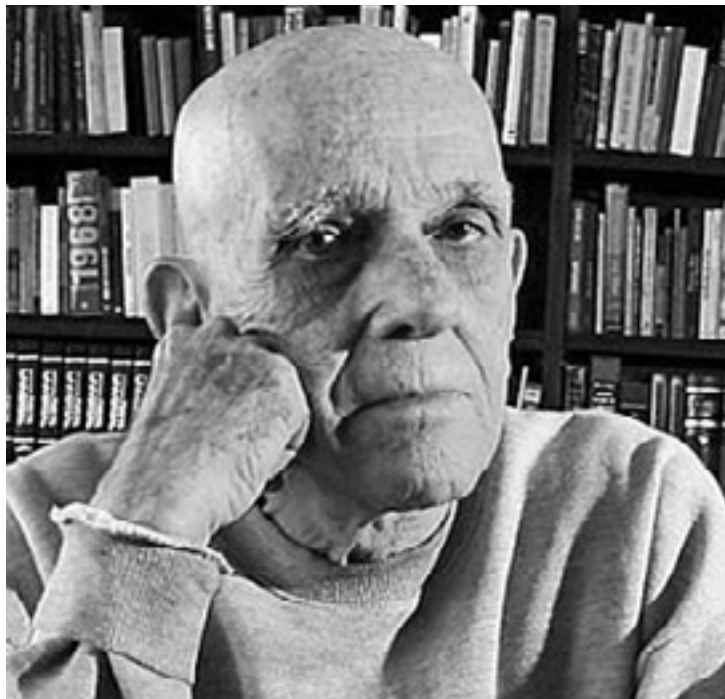
Esan dena eta esan ez dena,
irudikatua eta sekula
irudikatua izango ez dena,
bizi dena eta ahiturik dagoena,
batzen dira zure izenaren baitan.
Esaten zaitut eta galtzen zara;
ez zaitut esaten eta azaltzen,
zure osotasun bete-betean.

3

Argiak ez du ezer jakin nahi
ondoko gauza guztiekin;
nekaturik, badoa urrun;
kolore hautsia dago
ilunabarretik zintzilik,
ezagun den oro bat-batez
desegingo balitz bezala.
Itxaroten nago, oraindik;
itxaroten nago, aspaldi,
zuk noiz une hau salbatuko,
jazarka duen ahantzitik.

Felipe Juaristi, en “Piztutako etxea”

5.^A EDICIÓN
2004

RUBEM FONSECA (1925-2020)

Novelista, contista e guionista de cine brasileiro, sen dúbida foi un dos nomes máis importantes da literatura en lingua portuguesa. Naceu en Rio de Janeiro no 1925, onde resideu dende a súa infancia.

Cursou Ciencias Xurídicas e Sociais na Facultade de Direito da que era entón a Universidade do Brasil, actualmente Universidade Federal de Rio de Janeiro. Ao longo da súa vida exerceu numerosas profesións entre as que cabería destacar a de policía, xa que este sería o xerme para moitas das súas novelas.

Debutou no eido da literatura coa obra ***Os prisioneiros*** (1963) – unha serie de contos – mais o seu éxito débese en grande parte ás súas novelas. En 1983 publica ***A grande arte***, obra que gozou dunha excelente recepción de crítica e público que se confirmou posteriormente en obras como ***Agosto*** (1990) – a súa obra máis coñecida- ou ***O selvagem da ópera*** (1994)

Rubem Fonseca foi merecedor de unha enorme cantidade de premios en recoñecemento á súa prosa entre eles o Premio Jabuti – un dos máis importantes premios literarios do Brasil – en seis ocasións (1969, 1983, 1996, 2002, 2003, 2014) e o prestixioso Premio Camões en 2003 polo conxunto da súa obra.

Como fazíamos todos os dias, menos aos domingos, andávamos de bicicleta lado a lado na academia enquanto conversávamos sem parar. A música barulhenta não nos incomodava.

“É melhor ver do que ser visto. Mas o Updike disse: ‘Ou você vê, ou é visto’, como se fossem alternativas excludentes. Mas há uma ocasião em que se pode ver e ser visto, de maneira simultânea e com a mesma intensidade. E nessa situação, uma coisa não é melhor do que a outra.”

“Não complica as coisas, Luiz Carlos.”

“Foi você quem me provocou, ao perguntar se é melhor ver do que ser visto.”

“Mas não precisa tratar desse assunto como se fosse uma ciência, fazendo uma exposição preliminar dos seus princípios.”

“Você está me gozando?”

“Por que a Renata deu um beijo na sua boca?”

“O quê? Ela me deu um beijo no rosto. Todo mundo se beija no rosto.”

“A boca dela roçou na sua.”

“Esse cacófato é horrível. Vamos voltar ao nosso assunto. Você me perguntou o que era melhor, ver ou ser visto.” ...

Rubem Fonseca, en “Pequenas criaturas”

FRANCISCO BRINES (1932-2021)

Poeta español natal de Gandía, Valencia. A súa obra é atribuída ao grupo poético dos anos 50, composto por escritores que publican após a Guerra Civil española.

Cursou estudos de Dereito nas universidades de Deusto, Valencia e Salamanca así como Filosofía e Letras na Universidade Complutense de Madrid. Máis tarde exerceu como docente de literatura española na Universidade de Cambridge e tamén como profesor de lingua española na Universidade de Oxford. A partires do ano 2006 entrou como membro da Real Academia Española para ocupar a vacante que deixara o dramaturgo Antonio Buero Vallejo.

Deu comezo á súa carreira poética coa publicación do poemario ***Las brasas***, obra que o levaría a ser coñecido no mundo das letras, e pola que recibiría o Premio Adonáis de Poesía no seguinte ano. Outros títulos a destacar deste autor son ***El otoño de las rosas*** (1986) – unha das súas obras máis aclamadas – e ***Palabras a la oscuridad*** (1996).

Ao longo da súa traxectoria poética colleitou varios éxitos que se materializaron en forma de premios como o Premio Nacional de las Letras Españolas (1999) ou o Premio Miguel Cervantes en 2020, que lle foi entregado pouco antes do seu falecemento polo rei Felipe VI.

Trajo el aire la luz,
y nadie vigilaba, pues la robó en el sueño,
se originó en las sombras,
la luz que rodó negra debajo de los astros.
Casa desnuda, seno de la muerte,
rincón y vastedad, árida herencia,
vertedero sombrío, fértil hueco.
Tú estás donde las cosas lo parecen,
donde el hombre se finge,
ese que, a tus engaños, da en nombrarte
respiración, fidelidad.
Llegas hasta sus ojos,
y en ellos reconoces el nido en que nacieras,
piedra negra que está ignorando el mundo,
y ahondas tu furor, con belleza de rosas
o valle de palomos
o dormidos naranjos en la siesta del mar,
y agujeros callados se los tornas.
Débil es el sepulcro que así eliges,
no dura allí tu noche,
y vuelves a tu oficio, criatura inocente,
y esos que te aman lloran,
pues dejas de ser luz para llamarte tiempo.
nos tejiste con esa luz sombría
de tu origen, y en la carne que alienta
dejas el sordo soplo del olvido;
no es tu reino la humana oscuridad,
y en desventura existes.
Llega a ti el desconsuelo, la desdicha,
resignación del fuerte, y aun rencor,
y así nos acabamos:
extraño es el deseo de esa luz.
Extingue tu suplicio, ciega pronto;
si recobras la paz, no nos perturbes.

Francisco Brines, en “Las Brasas”

CARMERIERA(1948)

Escritora, ensaísta e guionista mallorquina cuxa produción literaria é maioritariamente en catalán.

Estudou Filosofía e Letras na Universidad Autónoma de Barcelona. Máis tarde, doutorouse no Departament de Filología Española cunha tese coa que obtén o Premio Extraordinario. Alén dunha reputada académica e docente, Riera forma parte da Real Academia Española dende 2013 e é presidenta de CEDRO – entidade española de xestión de dereitos de autor – dende 2015 a 2019.

Da súa ampla obra cómpre destacar títulos como ***Te deix, amor, la mar com a penyora*** (1975) – a súa primeira recopilación de contos -, ***Una primavera per a Domenico Guarrini*** (1980)– novela pola que recibe o Premio Prudenci Bertrana- , ***Joc de miralls*** (1989) ou ***Dins el darrer blau*** (1994)

Riera foi galardoada con case unha treintena de premios ao longo da súa carreira entre os que cabe destacar o Premio Nacional de Narrativa en 1995 ou o Premio Nacional de las Letras Españolas en 2015, en recoñecemento ao conxunto da súa obra.

La dona que és a punt de baixar del tren, amb una maleta de pell a la mà, du un abric creuat de solapes amples de color blau fosc i un barret escàs, com de circumstàncies, un barret per complir amb una moda llunyana i no amb un hivern fred com aquell del 1959.

Si no fos per l'enorme volta metàl·lica, les nombroses vies, la densitat dels casalots de duanes, les bubotes dels vagons arrencats a l'esquerra, l'estació semblaria de repertori, tan inhòspita i atrotinada com qualsevol en aquella època. Per això potser no em cal perdre ni una ratlla a descriure l'olor empudegada del sofre cremat, les marquesines plenes d'escletxes ni les parets clapades per una brutícia antiga, perquè molt més que no en el lloc, voldria posar esment en la figura d'aquesta dona que acaba de baixar d'un tren en una ciutat que no és la seva, on probablement no coneix ningú, on no sabem si algú l'espera.

Carme Riera, en “Joc de miralls”

RAMÓN SAIZARBITORIA (1944)

Sociólogo e escritor vasco, considerado como un dos maiores expoñentes da literatura en euskera.

Estudou Socioloxía na Universidade de Friburgo. Membro fundador da editorial LUR e da revista literaria Oh Euzkadi.

Saizarbitoria cultiva principalmente a novela, mais tamén ten escrito ensaio e poesía. Da súa obra destacan títulos como ***Ene Jesus*** (1976) e ***Hamaika pauso*** (1995), polos que foi galardonado co Premio de la Crítica. A estas seguíronlle outras como ***Gerrako kronikak*** (1996), ***Kandinskyren tradizioa*** (2003), ***Gorde nazazu lurpean*** (2000) ou ***Gudari zaharraren gerra galdua*** (2000). As súas novelas máis recentes, ***Martutene*** (2012) e ***Lili eta biok*** (2015) foron similarmente acollidas polo público e a crítica.

Alén dos galardóns xa mencionados, o autor conta con outros honores como o premio Lan Onari en 2012 ou o Premio Euskadi de Literatura en 2013.

Azkenekoz Obanosen ikusi zuen, gaixotasuna –zehazki zer zen ez zekiena, baina bi-riketako zerbait– gaiztotu zitzaionean, hauspo ahulekoa beti izan zen arren. Izan ere, alabak eraman zuen, han, giroa lehorragoa zenez, arnasa hobeto hartuko zuelako. Eta hamabost egun ziren alabaren semea, Amianoren biloba beraz, bila etorri zitzauela, Elortza eta beraren bila, azken agurra –haixek izan ziren hitzak– egin nahi zielako.

Hitz egiteko gauza ez zen ia, baina hura izan zen, beti bezala, berritsuena. Berak, berriz, pentsioa eskatzeko asmoa zuela aitortu zion, horretarako Burgosera joan beharra izango zuen arren. Lasaiago geratu zen aitorpena egin ondoren, elkarrekin hitzemanda baitzeuden inoiz ez joateko, ezta indarrean ere, Burgosera. Hala esan zion: “Burgosera joan beharra izango diat”, eta Amianok irribarre egin zuen erantzun gisa.

Ramón Saizarbitoria, en “Gorde nazazu lurpean”

6.^A EDICIÓN
2006

AGUSTINA BESSA-LUÍS (1922-2019)

Unha das escritoras máis prolíficas das letras portuguesas. Naceu no concello de Amarante en Portugal, unha localización que influiría moitas das súas obras.

Ademáis da súa labor como escritora tamén colaborou con xornais e revistas portuguesas como *Diário do Norte*, *O Comércio de Porto*, *O Século* ou o *Jornal de Letras e Artes*. Foi membro da Academia das Ciencias de Lisboa dende 1979 e tamén directora do Teatro Nacional D. Maria II.

A súa ampla obra non se restrinxe a un xénero senón que abarca narrativa, ensaio, teatro e tamén biografía. A súa cuarta novela *A sibila* (1954) catapultouna á fama internacional e a este exitoso título seguironlle outros de semellante repercusión como *Os incuráveis* (1956), *A muralha* (1957), *O susto* (1958) ou *Embaixada a Calígula* (1961) – un relato das súas viaxes a España- , *Breviário do Brasil* (1991)– outro diario de viaxe- ou *O Livro de Agustina* (2002) – a súa autobiografía-. Moitas das súas novelas foron levadas ao cine polo director Manoel de Oliveira entre elas ficcións como *Vale abraao* (1991) ou *Fanny Owen* (1979).

Recibiu importantes galardóns pola súa traxectoria artística como o Prémio Seiva de Literatura (1988) ou o eminente Prémio Camões (2004).

ISABEL ALLENDE (1942)

Escritora chilena con nacionalidade estadounidense nada en Lima, Perú. Ten ascendencia vasca e portuguesa.

Traballou como xornalista para varias publicacións e tamén traballou na Organización de las Naciones Unidas para la Agricultura y la Alimentación (FAO). Co golpe de estado en Chile nos anos setenta, a autora decide exiliarse a Venezuela onde comeza a escribir a súa primeira novela ***La casa de los espíritus***, obra que lle garantiu éxito internacional.

Ao longo da súa carreira ten vendido millóns de copias dos seus libros, consolidándose así como una das escritoras máis lidas en lingua española. Entre a súa produción literaria podemos destacar títulos como ***Inés del alma mía*** (2006) – unha novela histórica- , ***La isla bajo el mar*** (2009), ***El cuaderno de Maya*** (2011), ***El amante japonés*** (2015) ou ***Mujeres del alma mía*** (2020) – autobiografía-.

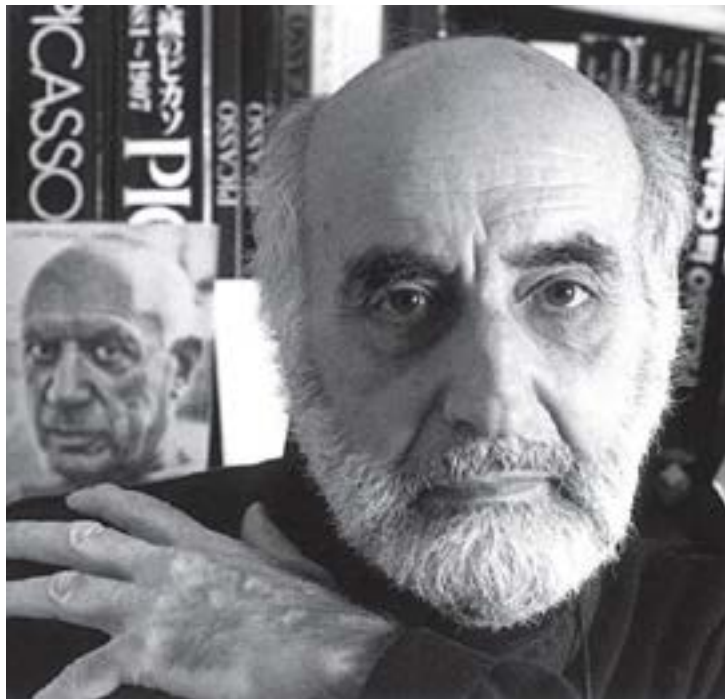
Merecedora de infinidade de premios polas súas obras, ten acadado o Premio Nacional de Literatura de Chile (2010) ou o Hispanic Heritage Award for Literature (1996).

Barrabás llegó a la familia por vía marítima, anotó la niña Clara con su delicada caligrafía. Ya entonces tenía el hábito de escribir las cosas importantes y más tarde, cuando se quedó muda, escribía también las trivialidades, sin sospechar que cincuenta años después, sus cuadernos me servirían para rescatar la memoria del pasado y para sobrevivir a mi propio espanto.

El día que llegó Barrabás era jueves Santo. Venía en una jaula indigna, cubierto de sus propios excrementos y orines, con una mirada extraviada de preso miserable e indefenso, pero ya se adivinaba -por el porte real de su cabeza y el tamaño de su esqueleto- el gigante legendario que llegó a ser. Aquél era un día aburrido y otoñal, que en nada presagiaba los acontecimientos que la niña escribió para que fueran recordados y que ocurrieron durante la misa de doce, en la parroquia de San Sebastián, a la cual asistió con toda su familia. En señal de duelo, los santos estaban tapados con trapos morados, que las beatas desempolvaban anualmente del ropero de la sacristía, y bajo las sábanas de luto, la corte celestial parecía un amasijo de muebles esperando la mudanza, sin que las velas, el incienso o los gemidos del órgano, pudieran contrarrestar ese lamentable efecto. Se erguían amenazantes bultos oscuros en el lugar de los santos de cuerpo entero, con sus rostros idénticos de expresión constipada, sus elaboradas pelucas de cabello de muerto, sus rubíes, sus perlas, sus esmeraldas de vidrio pintado y sus vestuarios de nobles florentinos.

El único favorecido con el luto era el patrono de la iglesia, san Sebastián, porque en Semana Santa le ahorra a los fieles el espectáculo de su cuerpo torcido en una postura indecente, atravesado por media docena de flechas, chorreando sangre y lágrimas, como un homosexual sufriente, cuyas llagas, milagrosamente frescas gracias al pincel del padre Restrepo, hacían estremecer de asco a Clara.

Isabel Allende, en “La casa de los espíritus”

JOSEP PALAU I FABRE (1917-2008)

Poeta e escritor, considerado como un dos maiores expoñentes contemporáneos da literatura en lingua catalana. Naceu en Barcelona en 1917.

Cursou Filosofía e Letras na Universidade de Barcelona. Traballou como editor na editorial La Sirena e tamén como colaborador en revistas como Poesía e Ariel. Foi membro do PEN Catalá e do PEN Club Internacional.

No ámbito do ensaio destacan sobretudo os seus escritos sobre o pintor Picasso, *Vides de Picasso* (1962), *Picasso a Catalunya* (1966), *Picasso per Picasso* (1970) ou *Estimat Picasso* (1997). En poesía destacan o seu primeiro poemario *Balades amargues* (1942) ou o seu *Les veus del ventíloc: poesia de teatre* (2001). Tamén cultivou o teatro con títulos como *Esquelet de Don Joan* (1957), *Homenatge a Picasso* (1972), *La confessió o l'esca del pecat* (2000) ou *Teatre de Don Joan* (2003).

Entre os premios que recibiu atópanse o Premio de Honor de las Letras Catalanas (1999) ou o Premio de la Crítica Serra d'Or pola súa obra completa.

Excés de la primavera
Encara l’ocell
és bell,
i encara l’amor,
amor.
Els amants s’estimen massa.
Ai, primavera que passa!
La rosa en esclat
—pecat—
espines no duu,
per tu.
Les flors es vesteixen d’àngel.
(Breu és l’avís de l’arcàngel.)
Les roses dels cels
—estels—
duen fibló:
dolor.
L’aigua del riu és de plata.
(Lluna, sirena d’escata.)
La mà s’ha marcit
al pit,
per voler abastar
l’enllà.
La noia ja no és esquerpa.
(El seu cor és nafra oberta.)
Ai, amor, amor,
l’amor!
Ai, l’amor, l’amor,
amor!
Estima’m d’una vegada!
(La nit és una estimada.)
Encara l’ocell
és bell,
i encara l’amor,
amor.
Els amants s’estimen massa.
Ai, primavera que passa!

Josep Palau i Fabre, en “Poemes de l’Alquimista”

ARANTXAURRETABIZKAIA(1947)

Escritora recoñecida como unha das figuras máis destacadas da literatura vasca actual. Naceu en Egia, San Sebastián en 1947.

Formouse na Universidade de Barcelona en Xeografía e Historia e actualmente é membro da Real Academia Vasca. Alén disto, tamén ten traballado tanto na prensa como columnista para periódicos como El Diario Vasco. Cabe sinalar tamén a súa traxectoria como locutora de radio e presentadora de televisión.

Da súa produción literaria pódense destacar o poema longo ***San Pedro bezperaren ondokoak*** (1972) ou poemarios como ***Maitasunaren magalean*** (1982). En narrativa publicou títulos aclamados pola crítica e o público tales como ***Zergatik Panpox*** (1979) – a súa obra de maior éxito-, ***Baina ez egunero*** (1981), ***Aspaldian espero zaitudalako ez nago sekula bakarrik*** (1983), ***Saturno*** (1987), ***Koaderno gorria*** (1998) – de corte autobiográfico-. Ademáis tamén é autora de varios guións cinematográficos, entre eles a adaptación da súa novela ***Zergatik Panpox*** (1979).

Galardoadada con premios como o Premio Gipuzkoa de 1971 ou Premio Nacional da Crítica (1982), consolídase como unha das autoras máis valoradas da narrativa contemporánea. Recibe tamén o Premio Rikardo Arregi en recoñecemento ao seu labor xornalístico, en 2001.

7.^A EDICIÓN
2008

MIA COUTO (1947)

Escritor, xornalista e biólogo, é un dos autores máis recoñecidos e traducidos da literatura mozambicana actual, gañador do Premio Camões en 2013 e do Premio Internacional Neustadt de Literatura en 2014. Nado e criado en Beira, fillo de emigrantes portugueses, os seus poemas foron publicados por primeira vez no xornal Notícias da Beira aos 14 anos de idade. Durante a súa etapa universitaria, na que cursou parte da carreira de medicina antes de abandonala en favor do xornalismo e a bioloxía, Couto formou parte da FRELIMO (Frente de Libertação de Moçambique) como xornalista na revista Tribuna. Tras a independencia, converteuse en director da AIM (Axencia de Información de Moçambique) e, posteriormente, da revista Tempo e do xornal Notícias de Maputo.

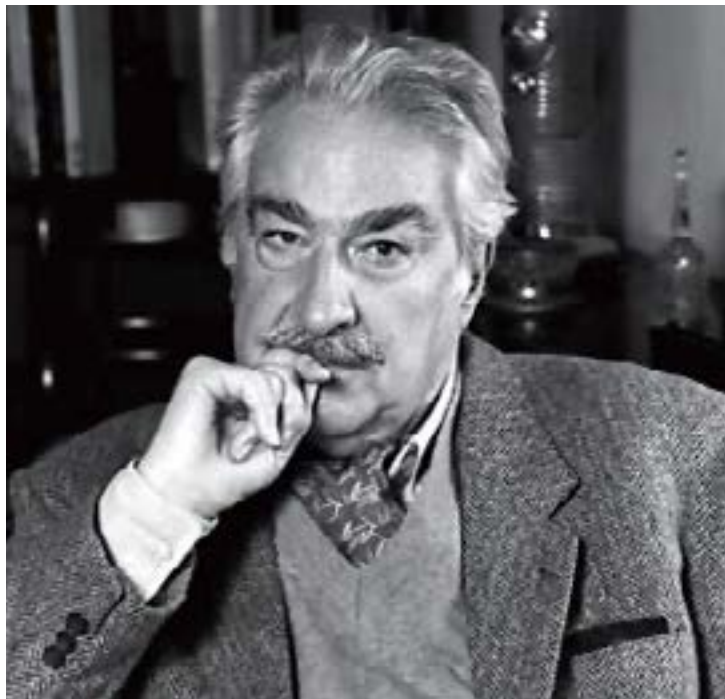
A súa prolífica carreira literaria, que inclúe poesía, contos, novelas e crónicas, comezou co libro de poesía *Raiz de Orvalho* en 1983, ao que seguiu a colección de contos *Vozes Anotadas* en 1986, pola que recibiu o Grande Prémio da Ficção Narrativa en 1990. Estilisticamente, a obra de Couto caracterízase polo seu uso especial da linguaxe, sendo coñecido por xogar coa sintaxe e crear neoloxismos e proverbios (ás veces coñecidos como “improverbios”). A súa obra é reflexo recorrente do pasado colonial de Mozambique, así como da vida, cultura e espiritualidade Africana, sendo clasificada como Realismo Animista (influenciada polo realismo máxico). Nesta liña destacan *A Varanda do Frangipani* (1996), considerada unha das obras máis importantes do autor, e mais a súa primeira novela *Terra Sonâmbula* (1992), que foi escollida polo xurado da Feira Internacional do Zimbabwe como un dos doce mellores libros africanos do século XX.

Foi para ti
que desfolhei a chuva
para ti soltei o perfume da terra
toquei no nada
e para ti foi tudo

Para ti criei todas as palavras
e todas me faltaram
no minuto em que talhei
o sabor do sempre

Para ti dei voz
às minhas mãos
abri os gomos do tempo
assaltei o mundo
e pensei que tudo estava em nós
nesse doce engano
de tudo sermos donos
sem nada termos
simplesmente porque era de noite
e não dormíamos
eu descia em teu peito
para me procurar
e antes que a escuridão
nos cingisse a cintura
ficávamos nos olhos
vivendo de um só
amando de uma só vida.

Mia Couto, en “Raiz de Orvalho e Outros Poemas”

ÁLVARO MUTIS (1923-2013)

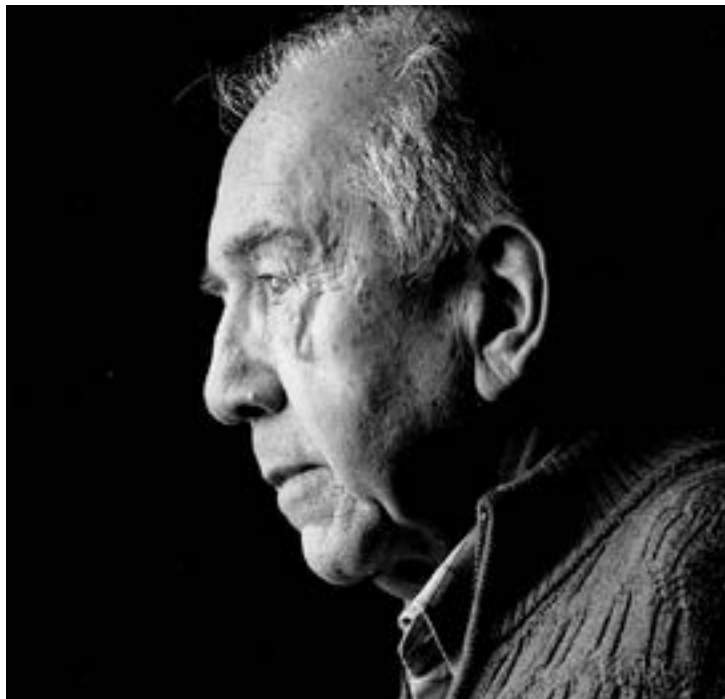
Novelista, poeta e xornalista colombiano, é considerado un dos escritores hispanoamericanos máis importantes da literatura contemporánea, sendo receptor, entre outros, do Premio Xavier Villarrutia en 1988, o Premio Príncipe de Asturias das Letras en 1997, o Premio Reina Sofía de Poesía Iberoamericana en 1997, o Premio Cervantes en 2001 e o Premio Internacional Neustadt de Literatura en 2002.

Mutis comezou a súa carreira literaria baixo a influencia de autores surrealistas publicando os algúns dos seus poemas e críticas nos suplementos dos xornais La Razón e El Espectador, culminando coa publicación de ***La balanza*** en 1947, poemario en colaboración con Carlos Patiño Roselli. A súa obra poética continuou coa colección de poemas ***Los elementos del desastre*** (1953), na cal presentou a Maqroll el Gaviero, o seu personaxe recorrente máis emblemático, interpretado coma un retrato literario da sensibilidade do propio autor. Tras a publicación do volume de poesía ***Memoria de los hospitales de ultramar*** (1959), Mutis adentrouse na prosa con títulos como ***Diario de Lecumberri*** (1960), escrito dende o cárcere, e ***Los trabajos perdidos*** (1965), mais non foi ata 1973 que publicou a súa primeira novela ***La mansión de Araucaíma***, chegando a ser popularmente recoñecido coa súa serie de novelas dedicadas a Maqroll el Gaviero (1986-1991), reunidas baixo o título ***Empresas y tribulaciones de Maqroll el Gaviero*** (1993). En ditos volumes, así como na súa produción en xeral, é central o contraste entre Europa e América, preocupación que explorou a través das aventuras e intentos de Maqroll el Gaviero de crear novos mundos e que xurdiu da infancia do autor, vivida entre Bruxelas e Colombia, sendo esta última a esencia, manifesta polo propio Mutis, de toda a súa obra.

He tenido pocas sorpresas en la vida —decía—, y ninguna de ellas merece ser contada, pero, para mí, cada una tiene la fúnebre energía de una campana de catástrofe. Una mañana me encontré, mientras me vestía en el sopor ardiente de un puerto del río, en un cubículo destartado de un burdel de mala muerte, con una fotografía de mi padre colgada en la pared de madera. Aparecía en una mecedora de mimbre, en el vestíbulo de un blanco hotel del Caribe. Mi madre la tenía siempre en su mesa de noche y la conservó en el mismo lugar durante su larga viudez. “¿Quién es?”, pregunté a la mujer con la que había pasado la noche y a quien sólo hasta ahora podía ver en todo el desastrado desorden de sus carnes y la bestialidad de sus facciones. “Es mi padre”, contestó con penosa sonrisa que descubría su boca desdentada, mientras se tapaba la obesa desnudez con una sábana mojada de sudor y miseria. “No lo conocí jamás, pero mi madre, que también trabajó aquí, lo recordaba mucho y hasta guardó algunas cartas tuyas como si fueran a mantenerla siempre joven.” Terminé de vestirme y me perdí en la ancha calle de tierra, taladrada por el sol y la algarabía de radios, cubiertos y platos de los cafés y cantinas que comenzaban a llenarse con su habitual clientela de choferes, ganaderos y soldados de la base aérea. Pensé con desmayada tristeza que ésa había sido, precisamente, la esquina de la vida que no hubiera querido doblar nunca. Mala suerte.

En otra ocasión fui a parar a un hospital de la Amazonía, para cuidarme un ataque de malaria que me estaba dejando sin fuerzas y me mantenía en un constante delirio. El calor, en la noche, era insoportable, pero, al mismo tiempo, me sacaba de esos remolinos de vértigo en los que una frase idiota o el tono de una voz ya imposible de identificar eran el centro alrededor del cual giraba la fiebre hasta hacerme doler todos los huesos. A mi lado, un comerciante picado por la araña pudridora se abanicaba la negra pústula que invadía todo su costado izquierdo. “Ya se me va a secar”, comentaba con voz alegre, “ya se me va a secar y saldré muy pronto para cerrar la operación. Voy a ser tan rico que nunca más me acordaré de esta cama de hospital ni de esta selva de mierda, buena sólo para micos y caimanes”. El negocio de marras consistía en un complicado canje de repuestos para los hidroplanos que comunicaban la zona por licencias preferenciales de importación pertenecientes al ejército, libres de aduana y de impuestos. Al menos eso es lo que torpemente recuerdo, porque el hombre se perdía, la noche entera, en los más nimios detalles del asunto, y éstos, uno a uno, se iban integrando a la vorágine de las crisis de malaria. Al alba, finalmente, conseguía dormir, pero siempre en medio de un cerco de dolor y pánico que me acompañaba hasta avanzada la noche.

Álvaro Mutis, en “Empresas y tribulaciones de Maqroll el Gaviero”

JOAN MARGARIT (1938-2021)

Poeta, arquitecto e catedrático da Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, é considerado un dos autores máis importantes da súa xeración tanto en castelán como en catalán, así como un dos máis lidos. A súa obra foi escrita, a causa da súa educación durante a ditadura franquista, en lingua castelá até os anos oitenta, cando comezou a escribir simultaneamente en catalán e castelán, converténdose no que el mesmo definiría como poeta bilingüe. Como tal, Margarit foi receptor de varios dos galardóns literarios máis distinguidos de ambas as dúas linguas, como, entre outros, o Premio Nacional de Literatura da Generalitat de Cataluña en 2008, o Premio Nacional de Poesía en 2008, o Premio Reina Sofía de Poesía Iberoamericana en 2019 e o Premio Cervantes en 2019.

Xunto cun libro de ensaio –*Nuevas cartas a un joven poeta* (2009)– e unha autobiografía –*Per tenir casa cal guanyar la guerra: infància, adolescència i primera joventut* (2018)– a produción literaria de Margarit está composta de numerosos poemarios, entre os cales destacan, en difusión e recoñecementos, *Vell malentrès* (1981), *Cants d'Hekatonim de Tifundis* (1982), *Raquel: la fosca melangia de Robinson Crusoe* (1983), *Mar d'hivern* (1986), *Joana* (2002), *Els primers freds. Poesia 1975-1995* (2004), *Casa de Misericòrdia* (2007), *Un hivern fascinant* (2017) e a obra póstuma *Animal de bosc* (2021).

He baixat al jardí de matinada,
i, com puntes de llança, les estrelles marcaven
el setge llunyà, exacte, de l’oblit.
Quan he sortit al fred dels arbres,
una guineu, en veure’m, s’ha aturat
damunt la gespa ombrívola.
Tots dos immòbils,
per uns instants ens hem estat mirant
i després, sense pressa, se n’ha anat
cap a la part més fosca del camí.
He vist en els seus ulls el misteri dels meus
i penso que també alguna vegada
he entrat creuant la gespa una nit
en un altre jardí on he sorprès
amb la meva mirada uns altres ulls.
Alguna cosa es busca. Pel que en sé,
només la dignitat.
La de la vida mentre se’n va anant
cap a la part més fosca del camí.

Des de quin lloc obscur a dintre meu
dues garses s’envolen en silenci?
Érem joves, anàvem en un cotxe
i, en sortir d’un revolt,
les vàrem veure allí, damunt l’asfalt,
picotejant amb fúria un gos mort.
Just a l’últim instant i sense pressa,
van alçar el vol obrint els elegants
plomatges blancs i negres.
No vam dir res –tu estaves conduint
i vas fer un gest de repugnància.

No ho he oblidat mai més. Si et miro,
encara al fons dels ulls, amb lentitud,
dues garses s’envolen en silenci.
Estimo el que ens queda:
aquest vol nupcial i la carronya.

Joan Margarit, en “No era lluny ni difícil”

JON KORTAZAR (1955)

Escritor e crítico literario en lingua éuscara, Catedrático de Literatura Vasca en UPV-EHU e profesor visitante da Universidade de Santiago de Compostela, é unha das principais figuras contemporáneas da investigación literaria en éuscaro, receptor do Premio Lauaxatea da Deputación de Biscaia polo conxunto da súa obra en 2009. Ademais, ten sido conferenciante e docente en varias universidades estranxeiras (Estados Unidos, Alemaña, Reino Unido, Arxentina), así como colaborador habitual de diferentes medios de prensa escrita do País Vasco (como é o caso de Deia, El Correo, El País e o suplemento cultural Babelia).

Entre a súa produción atópanse títulos de ficción –a novela *Bidean izan zen, Rosapen* (1982) e o libro infantil *Isu, haginik ez zuen marraxua* (1984)– e tres volumes biográficos – *Esteban Urkiaga, Lauaxeta* (1905-1937) (1995), *Jose Maria Agirre, Xabier Lizardi* (1896-1933) (1995), *El poeta Gabriel Aresti* (1933-1975) (2003). Porén, a inmensa maioría da súa obra está composta por ensaios, polo xeral dedicados á análise das obras de distintos autores, especialmente poetas, de literatura vasca do século XX, entre os que destacan títulos como *Euskal Literatura XX mendea* (seis edicións, 1990-2003), *Teoría e práctica poética de Esteban Urkiaga, Lauaxeta* (1986), *Luma eta lurra* (1997), *La pluma y la tierra* (1999) ou *La narrativa vasca, hoy. Una mirada desde la postmodernidad* (2003).

Nesta mesma liña, entre 2007 e 2018 Kortazar dirixiu o equipo de investigación LAIDA na edición da primeira Historia da Literatura Vasca Contemporánea, que, distribuída en 8 tomos (os correspondentes ás categorías literarias de novela, poesía, infantil e xuvenil, conto, teatro, ensaio e cómic) reúne e analiza a produción literaria en éuscaro realizada no País Vasco dende 1975.

Niretzako egun handia den honetan, oroimen batekin hasi nahi nuke Galiziako PEN eskerrak emateko aukera dudan orduan.

Uste dut literaturan izan neuen lehen iratzarri alfia hitzaldi batean izan zela. 17 urteko gazte bat besterik ez nintzen, irakurlea, eta maiz gertatzen den bezala, baita ere irakurtzen nituen egileen mireslea, miresle isila, baina errenditua. Ikasten nuen Fakultatean Gabriel Aresti euskal poeta nagusiaren hitzaldi bat antolatu zela jakin nuen eta hara abiatu nintzen, poetaren hitza entzutera. Gabriel Aresti, baina, ez zen bakarrik. Berarekin batera agertu zen Manuel María poeta galiziarra.

Ez dut esango hitzaldi arrakastatsua izan zenik. Gabriel Aresti oso estimatua zen heinean zen mesprezatua, bat ere arrazoi gabirik gabe, bere iritzi politikoengatik. Gaztea nintzen orduan, eta ez nuen ulertu zergatik sortu zen hitzaldi areto hartan biztu zen garrasi, aihu eta zarata. Inoiz adierazi dut une hartan ulertu ez nuena nire buruari adierazteko izan dela euskal literaturaz nire indar ahulez idatzi dudan guztiaren zioa.

Gaur baina beste esan nahi bat eman nahi diot gertakizun horri. Literaturarako jaio nintzen egunean, bizkaiak bezala, besotik ziren euskal literatura, Gabriel Aresti, eta Galiziakoa, Manuel María. Bizitza baina errukitsua da, eta Compostelako Santiagon izan nintzen azken aldian literaturan soilik gertatzen den kasualitate batek magnetofoi zinta bat opaitu zidan e hantxe ziren Gabriel Aresti eta Manuel Mariaren ahotsak nik entzundako hitzaldi hurra berriro nire belarrietara ekarrik.

Gabriel Aresti eta Manuel María entzun nituen egun hartarik gaur arte hari fin baina sendo batek gidatu ditu nire pausuak Euskal Herritik hona, eta Galiziatik saiatu naizela esan dezaket eta horixe dela zuen aurrera dakardan fruitua.

Galiziako poeta handi baten, Rosalía de Castrores estalkiak bildu gaitu gaur hemen. Estimatu dut bere poesiaren arnasa bikaina, esateko modua, sotiltasuna, de batzuei esker Bastabales herria, Rosaliaren poeman kanpai joka ari dena, ezagutu nuenan.

Badakit jakin Sari hau eskuratzen badut, Galiziako literaturaren eta Euskal Herrikoaren artean zubi lana, arkitekto lana egin dudalako dela, saiatu naizelako nire indar ahulen bidez, Bastabaleko kanpaiek hemen jotzen dutunean, han entzun daitezen. Galizian jotzen dute, baina Euskal Herrian entzuten dira.

Kanpai hotsak, ordea, ez dira niretzat tristura bidea.

Badakit jakin adiskide onak ditudale Galiziako letren espauran. Sari hau adiskideekin izadako elkarrizketei eta lanei zor diet, baina ezin dut ahaztu adiskidantza bera dela Saria.

Jon Kortazar, en Premios Rosalía de Castro 2008

8.^A EDICIÓN
2010

LÊDO IVO (1924-2012)

Poeta, novelista, contista, cronista, ensaísta, periodista e tradutor brasileiro, é considerado um dos maiores expoentes da Xeración do 45 e da literatura moderna brasileira. Membro da Academia Brasileira de Letras desde 1986, ó longo da súa carreira como escritor foi receptor de numerosos galardóns literarios que reafirmaron a súa importancia tanto no Brasil como en países nos que a súa obra foi traducida, como o Premio Nacional Walmap (Brasil) en 1973, o Premio Casa das Américas (Cuba) en 2009, o Premio Víctor Sandoval (México) en 2008 e o Premio Leteo (España) en 2011.

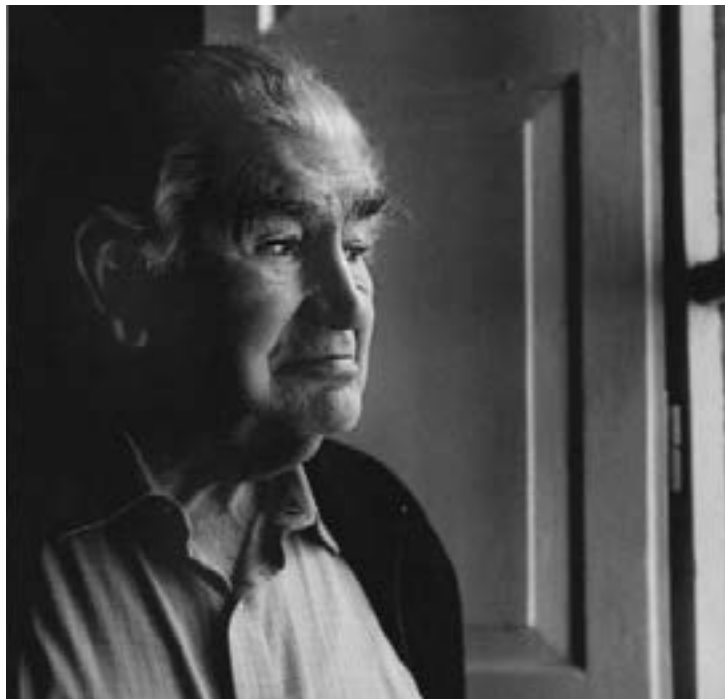
A prolífica obra de Ivo, escrita en torno á cotidianidade e á condición humana, abarcou gran variedade de xéneros, mais a poesía sempre ocupou un lugar central na súa produción. O seu primeiro libro foi o poemario *As imaginações*, de 1944, ó que seguiu *Oda e elegia* (1955), merecedor do Premio Olavo Bilac da Academia Brasileira de Letras. Co paso dos anos escribiu títulos cruciais da poesía brasileira recente, como *Ode ao crepúsculo* (1948), *Estação central* (1964), *O rumor da noite* (2000), *Plenilúnio* (2004) ou *Réquiem* (2008). A súa primeira novela, *As alianças*, foi publicada en 1947 e gañadora do premio Fundación Graça Aranha. Tras volumes *O caminho sem aventura* (1948) e *O sobrinho do general* (1964) Ivo firmou un dos seus títulos de maior éxito – *Ninho de Cobras* (1973), alegoría do totalitarismo da ditadura militar de Getúlio Vargas e gañadora do Premio Walmap.

Paciência e impaciência
são as duas irmãs gêmeas
que passeiam de mãos dadas
na praça do meu poema.

Em 45
éramos urna legião.
Hoje sou, sozinho,
uma geração
e ao que antes fui
— se é que fui quando era
a minha quimera —
digo sempre não

Passageiro do navio
que não para em nenhum porto
finjo não ver que a morte
me quer vivo, e não morto.

Lêdo Ivo, en “Todos los ritmos: siete poetas de Brasil”

ANTONIO GAMONEDA (1931)

Poeta autodidacta e crítico de arte, é considerado un dos poetas máis sobresaintes da literatura contemporánea española, pertencente pola súa data de nacemento á xeración poética dos anos cincuenta, mais sendo un representante atípico con respecto ós seus coetáneos. Foi colaborador das revistas *España* (1944-1951) e *Claraboya* (1963-1968), servindo de enlace entre os grupos poéticos que as constituían, e en 1970 creou e dirixiu a colección de poesía *Provincia* á par que comezou a exercer como asesor cultural na Deputación leonesa. A súa obra, caracterizada polo propio Gamoneda como una continua consideración sobre a morte e a vida, ten sido recoñecida con, entre outros, o Premio Castilla y León de las Letras (1985), o Premio Nacional de Poesía (1988), así como o Prix Eurpéen de Litterature, o Premio Reina Sofía de Poesía Iberoamericana e o Premio Cervantes (2006).

A súa carreira literaria comezou coa publicación en 1960 da colección de poesía *Sublevación inmóvil*, composta de poemas escritos entre 1953 e 1959, coa que foi finalista do premio Adonais de poesía. A censura supuxo un importante obstáculo para Gamoneda na primeira etapa da súa produción literaria, de xeito que moitos dos seus poemas non foron publicados ata a década dos oitenta, unha vez rematada a ditadura, sendo tal o caso de títulos como *Blues castellano* (1982), composto entre 1961 e 1966, e *La tierra y los labios*, escrito entre 1947 e 1953 mais inédito ata a súa inclusión no recopilatorio *Edad* (1987), o cal supuxo o recoñecemento xeral para o autor. A publicación en 1977 de *Descripción de la mentira* marcou o inicio da etapa de madurez poética do escritor, ó que seguiron volumes como *Lápidas* (1987), *Libro del frío* (1992), *Arden las pérdidas* (2003) ou *Cecilia* (2004).

I

Acaso estemos en igual tormento.
Un dios caído en el dolor es tanto
como el dolor si sobrepasa el llanto
y se levanta contra el firmamento.

Un dios inmóvil es un dios sediento
y a mí me cubren con el mismo manto.
Yo tengo sed y lo que yo levanto
es la impotencia de levantamiento.

Oh qué dura, feroz es la frontera
de la belleza y el dolor; ni un dios
puede cruzarla con su cuerpo puro.

Los dos estamos por igual manera
a hierro y sed de soledad, los dos
encadenados contra el mismo muro.

II

Y este don de morir, esta potencia
degolladora de dolor, ¿de dónde
viene a nosotros? ¿En qué dios se esconde
esta forma siniestra de clemencia?

Una sola divina descendencia
a esta zona de sombra corresponde.
Si tú hablas a un dios, cuando responde
viene la muerte por correspondencia.

Si no fuera cobarde, si, más fuerte,
en un rayo pudiera por la boca
expulsar este miedo de la muerte,

como este inmortal encadenado
sería puro en el dolor. ¡Oh roca,
mundo mío de sed, mundo olvidado!

Antonio Gamoneda, en “Subrevación inmóvil”

FRANCESC PARCERISAS (1944)

Poeta, tradutor e crítico literario, é membro destacado da xeración literaria dos 70. Actualmente é profesor do Departamento de Tradución e Interpretación da Universidade Auntonoma de Barcelona, tendo ocupado tamén outros postos relevantes como, entre outros, a dirección da Associació d'Escriptors en Llengua Catalana e foi director (1998-2004) e o decanato da Institució de les Lletres Catalanes (2010-2016).

A produción poética de Parcerisas comezou en 1967 coa publicación do volume de poesía ***Vint poemes civils***, o cal lle valeu o Premio Joan Salvat-Papasseit en 1966. Entre o conxunto completo da súa obra destacan títulos tales como ***Homes que es banyen*** (1966), polo cal recibiu o premio Carles Riba en 1966; ***L'edat d'or*** (1984), Premi de la Crítica de poesia catalana en 1983; a recopilación ***Triomf del present. Obra poètica (1965-1983)*** (1991), Premio Letra d'Or en 1991, e ***Focs d'octubre*** (1992), Premio Ciutat de Barcelona de poesia en 1992. Por outra banda, a súa primeira novela ***La primavera a Pequín*** (2013) foi tamén recoñecida co Premio Llibreter de narrativa en 2013.

Como tradutor, a produción de Parcerisas, de gran extensión, conta con traducións do inglés, do francés e do italiano tanto ó castelán como o catalán, principalmente de obras de narrativa (entre as que destacan as de Tolkien), ensaio (por exemplo, A. Rimbaud, M. McLuhan) e poesía (sobresaíndo, entre estas, as de Seamus Heaney, Ezra Pound e David Rosenthal). O seu labor como tradutor literario ten sido recoñecida, tamén, con galardóns como o Premi de la Crítica Serra d'Or de traducció poètica en 1992 e o Premi cavall Verd-Rael Jaume de traducció poètica en 2001.

Conec el color
dels meus dits esbullant-te el son,
de la finestra que es tanca,
de l’ocell mort a la vorera.
I aquells colors vermells de budells
escampats per terra,
i els iridescents d’aquella nit que hauria volgut
engolir-nos enllà d’allò que som.
I conec el color que et poso als ulls,
i el color dels records, de la felicitat,
de la tragèdia; i el color del lluny,
de la pèrdua, del peu petit damunt la sorra fina.
I, encara, el color cartró,
el color de cendra humida de tots els amics oblidats.
I conec el color del tren que deixa l’estació,
del núvol a la posta rogent,
de la paraula maldestra per dir amor.
Però sempre em falta el blanc, lila, verd, groc,
que acompanya els comiats o el silenci,
i un color de llum ple del potser,
del sí, del mai més, que sempre
se m’agrumollen a l’ombra de la llengua.

Francesc Parcerisas, en “Seixanta-un poemes”

ITXAROBORDA(1959)

Escritora vasca en lingua éscara, é considerada unha das representantes máis significativas da literatura vasca das últimas décadas. En 1982 fundou a revista de literatura vascofrancesa Maiatz, xunto con Luzien Etxezaharreta, na que segue colaborando. Alén de Maiatz, Borda ten publicado artigos en varias revistas e xornais, como Herria, Euskaldunon Egunkaria e Berria, onde colabora actualmente. Ademais, ten exercido de tradutora, como é o caso da súa tradución ó éuscaro de Kaukausiche Kredekreis de Bertold Brencht, e ten escrito letras de cancións para artistas musicais do País Vasco.

A súa carreira literaria comezou no ámbito da poesía no ano 1974 coa publicación do seu primeiro poema na revista Herria, ó cal seguiu o seu primeiro poemario ***Bizitza nola badoan*** (1984), publicado da man de Maiatz. Xunto coa poesía, a produción literaria de Borda está formada tamén por ensaios e, en especial, novelas. Entre estas últimas destacan a súa novela ***%100 Basque*** (2002), a cal lle valeu o Premio Euskadi, así como o conxunto de cinco novelas –***Bakean ützi arte*** (1994), ***Bizi nizano munduan*** (1996), ***Amorezko pena baño*** (1996), ***Jalgi hadi plazara*** (2004), ***Boga boga*** (2012)– protagonizadas por Amaia Ezpeldoi, unha detective rural, bisexual e con problemas de comunicación, a cal que se ten convertido na personaxe máis coñecida e emblemática de Borda.

Jarriak otoi, gizon jarriak
ez dira behar makurtu
haien bakea, bake segurra
neholaz ezin da urtu
gizon jarrien bake ederrak
ez dira behar apurtu.

Aseak dira, beroak dira
beren sinestetan motzak,
harma zorrotzak hartzen dituzte
eta zilatzen bihotzak:
gizon jarriak, gure anaiak
ordean arras arrotzak!

Kurutza edo igitai hura
eskuan dira sorturik,
ahoak ezti, gezurrak egi
ukamilak gogorturik
saindu-sainduak gizon jarriak
badabiltza legorturik...

Sinesmenetan bizi-hazturik
dira jarriak lokartu,
gure herriko gider makurrak
dituzte finean hartu.
Jarriak otoi, gizon jarriak
ez ditzagun iratzartu!

Itxaro Borda, en “Bizita nola badoan”

9.^A EDICIÓN
2012

JOSÉ VIAL MOUTINHO (1945)

Narrador, poeta, dramaturgo, ensaísta, autor de literatura infanto-xuvenil e xornalista portugués. Ao longo da súa carreira ten ocupado postos significativos asociados ás letras portuguesas, como a dirección da Associação Portuguesa de Escritores, da Sociedade Portuguesa de Antropologia e Etnologia e do Círculo de Cultura Teatral, ou a presidencia da Associação dos Jornalistas e Homens de Letras do Porto. É tamén socio do Pen Clube Portugués e da Academia de Letras de Campos de Jordão (Brasil), ademais de ser elixido membro de honra da Real Academia Galega. Ademais de dita mención honoraria, o autor está especialmente vinculado a Galicia, tendo traducido a Neira Vilas, Castelao, Lamas Carvajal, Manuel María e Méndez Ferrín e tendo publicado obras como ***Introdução ao nacionalismo galego*** (1973) e ***De foice erguida***. Antologia de poesía galega de combate (1978).

A súa prolífica produción literaria, na que destacan numerosos libros infanto-xuvenís, inciou coa novela ***Natureza Morta Iluminada*** (1968) e continuou con títulos como, entre moitos outros, ***Cenas da Vida de um Minotauro*** (2002) e ***Ja os galos pretos cantam*** (2003) e mais volumes de poesía como ***Crónica do cerco*** (1978) e ***Ocasos de iluminação variável*** (2005). A obra de Moutinho ten sido recoñecida por medio de galardóns como o Grande Prémio do Conto Camilo Castelo Branco (2002), o Prémio Literário Orlando Gonçalves (2001), os Prémios Edmundo Bettencourt de Conto (2003) e Poesía (2005), así como o Premio Embaixada da amizade galego-lusófona (2021).

Eu não fazia parte do elenco da peça, estava sentado na coxia da terceira fila, talvez perdido entre dois blues, mas ergui-me da poltrona e galguei os degraus para o pros-cénio. Chabela Vargas cantava nas minhas veias? O Manuel Freire era a voz da razão, soava Paul Robson no Old Man River. A sala ainda estava iluminada e situei-me logo ali. Mostrei à vontade ao erguer uma perna e pousar a alpargata sobre a caixa do ponto, impedindo que ele iniciasse a leitura murmurada da comédia, a comédia que se encontrava em cartaz. E declarei aos que procuravam sentar-se nas poltronas correspondentes aos seus bilhetes, o meu nome e acrescentei que chegara, havia muito, de uma ilha perdida no Atlântico, e que eu nascera quando os canhões começavam a calar-se pela segunda vez em todo o mundo. Falei que estava agora a lançar raízes na ilha, a Ilha do Ogre, mas arrepiei caminho. Um gracioso, num dos camarotes, perguntou em falsete se eu queria dizer que nascera na Madeira em meados de 1945. Aplaudiram-no, mas a mim apetecia-me, como sempre, dizer as coisas de modo mais sinuoso, acrescentando ser filho de um homem do Douro, extraordinário efabulador, desinteressado das vinhas e dos olivais da família, dele e de uma inglesa, que levara como dote, uns brincos de sua mãe e memórias de uma riqueza palaciana, carregada de preconceitos, inclusive de classe.

Assim, entre a realidade quotidiana e as memórias ficcionadas, ou apenas inacreditáveis, montes de livros, férias no Douro, onde os personagens eram escritos por mim sobre as histórias de meu pai, e a figura mítica de um avô, que andava pelos campos em misteriosos trabalhos que eu não entendia muito bem. Ah, e as pessoas, já sentadas nas suas poltronas, impacientavam-se porque, segundo diziam, eu estava a impedir o início da representação. Teria sido muito simples se se erguesse o pano, surgisse o primeiro cenário e os actores comessem a função, naqueles jogos de deixas garantidos pelo homenzinho da caixa sobre a qual eu tinha pousado a alpargata.

Na verdade, eu nem precisava de cenários nem de mais actores ou de que quem quer me sussurrasse os passos da minha vida, que eu me dispusera a contar naqueles momentos. Havia um foco que percorria a sala e, de quando em quando, mas cada vez mais insistentemente, se fixava em mim. Eu calculava que uma certa percentagem do sucesso que ali pudesse ter assentaria no facto dos gordos serem considerados pessoas bem dispostas. A plateia, mulheres e homens de rostos atónitos, era constituída por gente que me parecia demasiado magra. Nas histórias de meu pai havia sempre um frade imponente e eu imaginava-o sentado a uma grande mesa, e eles, bocas abertas, olhos bugalhudos, vendo as suas poderosas mãos agitando talhadas de presunto, coxas de capões assados, côdeas de broa, pernis de porco negro, grandes malgas de vinho tinto, um bródio à antiga!

Jose Viale Moutinho, en autobiografia

MARÍA ESTHER VÁZQUEZ (1937-2017)

Escritora arxentina, de ascendencia galega, coñecida tanto pola súa produción de relatos como –en especial– pola súa labor como biógrafa. Foi colaboradora de varias publicacións, tanto arxentinas como estranxeiras, entre estas do xornal La Nación, onde en 1977 comezou publicar a columna semanal “Instantáneas”.

Tras estudar Filosofía e Letras na Universidade de Bos Aires, a autora comezou a traballar no Departamento de Extensión Cultural da Biblioteca Nacional en 1957. Alí coñeceu ó escritor Jorge Luis Borges, co cal entabou a que sería unha longa amizade, unha relación de mutuo aprendizaxe e inspiración, da que xurdiron as obras colaborativas *Introducción a la literatura inglesa* (1965) e *Literaturas germánicas medievales* (1966). Entre a obra de Vázquez, na que destacan coleccións de relatos como *Los nombres de la muerte* (1964) ou *Desde la niebla* (1988) –nos que Galicia foi unha inspiración recorrente segundo a propia autora– e o volume de poesía *Estrategias de la pena* (2014), atópanse importantes traballos biográficos sobre Victoria Ocampo –*Victoria Ocampo* (1993), *Victoria Ocampo. El mundo como destino* (2002)– e sobre Jorge Luis Borges –*Borges. Esplendor y derrota* (1996), *Borges, sus días y su tiempo* (1999), dos cales o primeiro valeulle o Premio Comillas de biografía, autobiografía e memorias en 1995.

De las literaturas vernáculas que, al margen de la literatura en lengua latina, se produjeron en Europa durante la Edad Media, la de Inglaterra es la más antigua. Mejor dicho, no quedan de otros textos que puedan atribuirse a fines del siglo VII de nuestra era o a principios del VIII.

Las Islas Británicas eran una colonia de Roma, la más desamparada y septentrional de su vasto imperio. La población era de origen celta; a mediados del siglo V, los británicos profesaban la fe de Cristo y, en las ciudades, hablaban en latín. Ocurrió entonces la desintegración del poderío romano. El año 449, según la cronología fijada por Beda el Venerable, las legiones abandonaron la isla. Al norte de la muralla de Adriano, que corresponde aproximadamente a los límites de Inglaterra y de Escocia, los pictos, celtas que no había sojuzgado el imperio, invadían y asolaban el país. En las costas del oeste y del sur, la isla estaba expuesta a las depredaciones y saqueos de piratas germánicos, cuyas barcas zarpaban de Dinamarca, de los Países Bajos y de la desembocadura del Rhin. Vortigern, rey o jefe británico, pensó que los germanos podían defenderlo de los celtas y, según la costumbre de la época, buscó el auxilio de mercenarios. Los primeros fueron Hengist y Horsa, que venían de Jutlandia; los siguieron otros germanos, los sajones, los frisios y los anglos, que darían su nombre a Inglaterra (Engla-land, England, Tierra de Anglos).

Los mercenarios derrotaron a los pictos, pero se aliaron a los piratas y, antes de un siglo, habían conquistado el país, donde fundaron pequeños reinos independientes. Los britanos que no habían sido pasados a cuchillo o reducidos a esclavitud buscaron amparo en las serranías de Gales, donde aún perduran sus descendientes, o en aquella región de Francia que, desde entonces, lleva el nombre de Bretaña. Las iglesias fueron saqueadas e incendiadas; es curioso observar que los germanos no se establecieron en las ciudades, demasiado complejas para su mente o cuyos fantasmas temían. (...)

Mª Esther Vázquez, en “Introducción a la Literatura inglesa”

ENRIC CASASSES (1951)

Poeta, rapsoda e tradutor catalán, é considerado un dos maiores innovadores e transgresores da creación poética recente. Ten participado en varias antoloxías e é colaborador habitual de numerosas revistas e xornais, como é o caso de El Correo Catalán, Diari de Barcelona, Serra d'Or, El Mundo ou La Vanguardia, mais tamén de publicacións de carácter máis minoritario e independente, afíns á súa preocupación e interese polo contra-cultural, sendo tal o caso de Druïda, La Muerte de Narciso, Bolet-in-off ou El Tacte que té, entre moitas outras. Nesta última liña, Casasses ten levado a cabo una constante labor tanto de descubridor de novos talentos literarios como de defensor e promotor de autores esquecidos dentro da literatura catalá.

A súa extensa obra, froito de influencias moi heteroxéneas que pasan da cultura rock dos anos 70 ós trovadores medievais, comezou coa publicación do volume de poesía ***La bragueta encallada*** en 1972, ó que seguiron, entre moitos outros, títulos como ***La cosa aquella*** (1991), ***No hi érem*** (1993) e ***Plaça Raspall, poema en set cants*** (1998), os cales lle valeron, respectivamente, o Premio Crítica Serra d'Or en 1992, o Premio da Crítica en 1993 e o Premio Ciutat de Palma Joan Alcover en 1999. O conxunto completo da súa obra –conformada, ademais, por obras de narrativa como ***El poble del costat*** (1993), de narrativa infantil como ***L'amor de les tres mil taronges: història d'una reina que tenia la grip*** (1993) e de dramaturxia como ***Do'm, drama en tres actes*** (2008), así como por numerosas colaboracións e traducións (recibiu o Premio da Crítica Serra d'Or de tradución en 2011)– ten sido recoñecido co Premio Nacional de Literatura da Generalitat de Catalunya en 2012 e co Premio de Honra das Letras Catalás en 2020.

Al final, després de tantes bregues mal portades, només em queda aquesta màquina d’escriure per única arma i a més no és meva, me la deixen , i he de tirar endavant, no diré per força però quasi. També podria sortir al carrer i deixar-me portar de l’esperança, que potser algú m’obrirà una porta a una vida aventurera, amb les delícies, per la corda fluixa, tot. O no serà tant i em toca baixar dels burros, caminar amb deu potes (taula, cadira i jo), ficar-me un moment a la festa amb un xiulet de serp que té un verí que fa riure i plorar segons com, però xiulet produït pel tac-tac-tac de la màquina d’escriurer. No tinc res més, i no puc negar que m’ho hagi buscat. Doncs au, al tros!

Això era com si diguéssim el pròleg i ara hauria de venir el cos de la cosa, la vianda, la que ajuda a viure. La virtut, com deia l’avi, és tan virtuosa que ha perdonat els vicis. El mal s’ha quedat sol i hagut de ficar-se a tot arreu.

Ben amagats al fons d’un cau que no és nostre, en una bombolla de llum, masteguem la nit i celebrem per dins la lluna plena. Les ales et pesen molt. I sento com et toca la llum d’un sol de migdia, al cim de la muntanya i amb la ciutat als peus. La mar et roba les mirades.

Enric Casasses, en “Que dormim?”

MIREN AGURMEABE (1962)

Escritora e tradutora en lingua éuscara, é unha recoñecida autora de poesía e literatura infantil e xuvenil en éuscaro, cuxa obra ten sido traducida a linguas como o catalán, o castelán e o galego, así como a braille. Diplomada en Maxisterio e, posteriormente, licenciada en Filoloxía Vasca, Meabe exerceu como docente e chegou a ser directora da delegación no País Vasco da editorial Giltza-Edebé, traballando na edición de libros de texto en éuscaro. Actualmente dedícase por completo á escritura e á tradución, ademais de exercer, dende 2006, como membro colaborador da Real Academia da Lingua Vasca-Euskaltzaindia.

Na súa obra pódense atopar títulos salientables de narrativa, como é o caso do seu primeiro libro publicado ***Uneka... gaba*** (1986), así como o seu álbum, incluído na Lista de Honra do IBBY, ***Mila magnolia-lore*** (2010) ou o volume, merecedor do Premio 111 Akademiaren Saria en 2013 e do Premio Zazpikale da Feira do Libro de Bilbao en 2014, ***Kristalezko begi bat*** (2013). Porén, é nos ámbito da poesía e da literatura infantil e xuvenil que Meabe ten obtido maior éxito e recoñecemento crítico. O seu poemario ***Oi hondarrezko emaitz!*** (1999) valeulle á autora o Premio Ayuntamiendo de Lasarte-Oria de 1991, mentres que a colección Ohar orokorrak (1997) recibiu o Premio Imajina Ezazu Euskadi. Acadou o Premio da Crítica española en 2001 polo seu libro de poesía ***Azalaren kodea*** (2000), no cal a autora establece a cotiandade da expresión corporal da muller como punto fundamental da seu imaxinario poético. Tras os seus éxitos coa poesía, Meabe comezou a publicar literatura infantil e xuvenil, acadando amplo recoñecemento con títulos como ***Itsaslabarreko etxea*** (2001), ***Urtebete itsasargian*** (2006) e ***Errepidea*** (2010), merecedores do Premio Euskadi de Literatura Infantil e Xuvenil en 2002, 2007 e 2011.

Euria ari zuen nire ametsean, eta biok
gindoazen korrika asfalto gainean
(beti halaxe gu, pare bat pauso atzerago ni).
Semaforoak itxi egiten ziren nire parean juxtu;
zuk, jiratu eta apur batean itxaroten zenidan,
liburu piloa besapean.
Izerditan ni, gabardina morearen barruan
(erosketa txarra, josturek tira egiten didate)
eta kale-argien dirdira laranja zoruan, esanez
«baietz burua apurtu»
eta ni zuri, buruaren keinu batekin, esaten
«segi, nigatik ez aldatu agenda»
(are gutxiago bizitza, jakina).
Nire zapata beltzek, aldapan behera,
bi zerraldo ziruditen.

Ahots bat entzun nuen orduan.
Debekatua zen arren atzera begiratzea,
egin egin dut betertzetik.
Gizon bat zen, urazalean oinez, ekaitza baretzen.
Txalupa bat, sareak gainezka.
Eta urrunago, neure etxea sutan.
Herioaren putz kiskalgarria hauteman dut.

Eta Itun Zaharreko Lot zenaren andrea bezala
geratu naiz Sodomako muino abailduetan
(orube batean, lata eta arratoien artean),
gatzezko estatua bihurtuta,
desegitear euripean, baina taupaka.

Miren Agur Meabe, en “Azalaren kodea”

10.^A EDICIÓN
2014

PEPETELA(1941)

Artur Carlos Maurício Pestana dos Santos, coñecido polo seu pseudónimo Pepetela, é un escritor angolano de ascendencia portuguesa cuxa obra, dedicada á súa terra natal, foi recoñecida co Premio Camões en 1997, converténdose no autor máis novo en recibir dita distinción. Licenciado en Socioloxía e, actualmente, docente na Facultade de Arquitectura da Universidade Agostinho Neto en Luanda, Pepetela é coñecido, ademais, pola súa activa participación no proceso de independencia e na vida política de Angola. Na súa xuventude tomou parte na loita pola independencia como militante, dende 1963, do MPLA. Nos anos 70, o escritor foi membro do directorio da Unión dos Escritores Angolanos. Tras a independencia de Angola en 1975 e ata 1982, Pepetela exerceu o cargo de Vice Ministro da Educación no goberno do presidente Agostinho Neto.

A súa prolífica obra xira, case na súa totalidade, torno á súa Angola natal, retratando tanto a súa historia contemporánea, marcada polas tensións coloniais e unha ideoloxía revolucionaria, como tamén a súa cultura, sociedade e xeografía. Como tal, o comezo da súa produción literaria tivo lugar coa publicación da novela ***As Aventuras de Ngunga*** en 1972, seguida de títulos amplamente recoñecidos como ***Muana Puó*** (1978) –a primeira novela escrita polo autor, que non sería publicada ata o seu exercicio no goberno Angolano–, ***Mayombe*** (1979) –narrativa de guerra escrita durante o seu servizo no MPLA, a cal lle valeu o Premio de Literatura Africana da Unión de Escritores de Angola en 1980–, ***Yaka*** (1985) –gañadora do Premio Nacional de Literatura en 1986–, ***Geração da Utopia*** (1992) e ***A Gloriosa Família*** (1997) –obras de ton cínico e desilusionado que reflecten os efectos da post-independencia no autor– ou as súas novelas policiais de corte satírico protagonizadas por Jaime Bunda (2001, 2003).

Jaime Bunda estava sentado na ampla sala destinada aos detectives. Havia três secretárias, onde outros tantos investigadores lutavam contra os computadores obsoletos. Havia também algumas cadeiras encostadas à parede. Era numa destas, a última, que Jaime poisava a sua avantajada bunda, exagerada em relação ao corpo, característica física que lhe tinha dado o nome. O seu verdadeiro era comprido, unindo dois apelidos de famílias ilustres nos meios luandenses. Mas foi numa aula de educação física, mais propriamente de vólei, que surgiu a alcunha. Às tantas, o professor, irri tado com a falta de jeito ou de empenho do aluno, gritou:

– Jaime, salta. Salta com a bunda, porra!

A partir daí, ficou Jaime Bunda para toda a escola. De facto, as suas nádegas exageravam. Ele, aliás, era todo para os redondos, até mesmo os olhos que gostava de esbugalhar à frente do espelho, treinando espantos. A mãe é que não gostou nada quando ouviu colegas tratarem-no assim, és um mole, não devias deixar que te chamassem um nome ofensivo, mas ele encolheu os ombros, a minha bunda é mesmo grande, vou fazer mais como então?

A alcunha até o ajudou, pois o professor de educação física considerou-o um caso perdido para o desporto nacional e nunca mais insistiu em obrigá-lo a fazer coisas para as quais não sentia a mínima vocação. Jaime ficava a maioria das vezes sentado à sombra, enquanto os colegas se extenuavam a correr de um lado para o outro ou a saltarem em movimentos pretensamente sincronizados. Ele ia comendo o seu lanche, comentando sozinho as peripécias que notava nos outros. E gozando as falhas. Era muito observador, não deixava escapar nenhum gesto ridículo, por minúsculo que fosse.

(...)

Pepetela, en “Jaime Bunda, agente secreto”

CLAUDIA PIÑEIRO (1960)

Escritora, dramaturga e guionista de televisión arxentina, é a recoñecida autora de numerosas novelas e obras de teatro, parte das cales teñen sido levadas ó cine e traducidas a varios idiomas.

A súa carreira literaria comezou con ***El secreto de las rubias***, novela coa que chegou a ser finalista do Premio La Sonrisa Vertical en 1991. A súa primeira publicación tivo lugar no mundo da literatura infantil co volume ***Serafín, el escritor y la bruja*** (2000), obra á que seguiron títulos tan recoñecidos como a novela ***Un ladrón entre nosotros*** (2004), a cal lle valeu o Premio Latinoamericano de Literatura Infantil e Xuvenil en 2005, e o seu primeiro estreo teatral, ***Cuánto vale una heladera*** (2004), galardoada polo Grupo Editorial Norma de Colombia en 2005. Nese mesmo ano, Piñeiro publicou dúas das súas novelas de maior éxito e recoñecemento, as novelas policiais ***Tuya*** e ***Las viudas de los jueves***, esta última sendo merecedora do Premio Clarín de Novela en 2005 e ambas as dúas levadas ó cine baixo a dirección de Edgardo González Amer (2015) e Marcelo Piñeyro (2009) respectivamente. Nesta mesma liña destacan títulos como ***Las grietas de Jara*** (2009) e ***Betibú*** (2011), tamén adaptadas á gran pantalla, chegando a ser fundamentais no recoñecemento da autora como referente literario dentro e fóra do seu país obtido co Premio Pepe Carvalho de novela negra en 2019.

Me puse el pijama y me metí en la cama. Estaba incómoda. Daba vueltas para un lado y el otro. Traté de relajarme. Respiración profunda y esas cosas. Nada. Me levanté y bajé al living. Me senté en el sillón. La lluvia era cada vez más fuerte. Me imaginé el barro que habría en los bosques de Palermo para ese entonces. Me imaginé a Ernesto dando vueltas con el auto para poner en claro sus ideas. Me lo imaginé en la ruta de camino a casa, manejando bajo esa lluvia. Me acordé de las escobillas, de las de mi auto. De esa que no barría y que tendría que haber cambiado hacía meses. La izquierda. Y me dije: “Mejor ocuparme en algo útil mientras espero”. Y fui al garaje a cambiar las escobillas. Ernesto siempre tiene repuestos para el auto. Bujías, fusibles, esas cosas. Yo sé bastante de mecánica, pero él no sabe qué sé, porque ocuparse de los autos es una tarea de los hombres, y como decía mi mamá, el día que cambias un cuento, sonaste, porque ya creen que sos plomera diplomada y no agarran un destornillador ni que se esté inundando la casa. Abrí la caja donde Ernesto guardaba los repuestos y la revolví. Las escobillas estaban debajo de todo. En realidad debajo de todo no; cuando saqué las escobillas encontré un sobre que, por supuesto, abrí. Porque yo tengo mucha intuición, y sabía que tenía que abrirlo. ¿Y qué había adentro? Más cartas de Tuya. Con el rouge de Tuya. “¡Qué diálogo de mierda hay que tener para necesitar tanta carta!”, pensé. Las leí. Eran una asquerosidad. “Este hombre es un reverendo idiota”, pensé, “¿en cuántos lugares de la casa habrá dejado pistas de su romance?”. Tiré las escobillas al cuerno y me puse a hacer una revisión a fondo de toda la casa. Yo ya le venía revisando desde hacía un tiempo bolsillos, attaché, cajones del escritorio, la mesita de luz, la guantera. Pero la caja de repuestos del auto supera la imaginación de cualquiera. Agité libros, desarmé bollos de medias, saqué fondos de valijas y bolsos. Sólo encontré una foto carnet de Ernesto, atravesada por los labios de Tuya. Adentro de una cajita de preservativos. La foto tenía una dedicatoria: “Para que los disfrutemos juntos”. Fue en ese momento en que me quedó claro por qué Dios puso ese tronco donde lo puso. Guardé la foto y los preservativos con el material que había encontrado en mi primera revisión, unas semanas atrás. Pensé en quemar todo antes de que viniera Ernesto. Dadas las circunstancias, no se podía correr el riesgo de que alguien las encontrara. Pero no sé, las guardé. Una nunca sabe. Yo había armado una especie de escondite en el garaje cuando todavía no había abierto mi cuenta en el banco. Un trabajo verdaderamente prolijo: había aflojado un ladrillo, lo había sacado limpito, lo había partido al medio, y otra vez al lugar de donde lo había sacado. Pero esta vez sólo la mitad del ladrillo. Con los billetitos atrás claro. Los billetitos ahora están en un lugar más seguro. “¡Vaya uno a saber dónde terminan estas porquerías!”, pensé mientras doblaba las fotos y las notas para que entraran.

Claudia Piñeiro, en “Tuya”

ANTONISERRA(1936)

Escritor mallorquino en lingua catalá, é coñecido tanto pola súa literatura de ficción como polas súas numerosas colaboracións xornalísticas, entre as que ten publicado artigos de opinión, reportaxes e críticas de teatro, cine e literatura.

Serra ocupou diversos cargos ó longo da súa carreira, como a dirección da librería Tous de Palma ou a vicepresidencia da Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, da cal foi tamén fundador (1977).

Os comezos da súa produción literaria foron en castelán, destacando a triloxía de novelas ***Camino hacia la horca, conformada por Destinos*** (1965), ***Marius*** (1967) e ***Radiografía*** (1971). Na década dos setenta, utilizando xa a lingua catalá na a súa creación como escritor, Serra publicou novelas consideradas de intención experimental e renovadora – ***La gloriosa mort de Joan Boira*** (1973), ***El cap dins el cercle*** (1979) y ***Rapsòdia per a una nit de Walpurgis, Nureddunna*** (1981)– así como tamén novelas ambientadas na Guerra Civil nas Illas – ***Mes enllà del mur*** (1986), ***Carrer de l'Argenteria, 36*** (1988) y ***Llibre de família*** (1991). Nos anos oitenta o autor obtivo gran éxito coa creación dun dos seus personaxes máis coñecidos e emblemáticos, Celso Mosqueiro, policía portugués protagonista das súas novelas negras ***El blau pàl·lid de la rosa de paper*** (1985), ***L'arqueòloga va somriure abans de morir*** (1986), ***Espurnes de sang*** (1987), ***RIP, senyor Mosqueiro*** (1989) e ***Cita a Belgrad*** (1992). Entre as súas obras de corte ensaística destacan as súas reflexións críticas sobre o arte e a literatura, articuladas en títulos como ***El (meu) testament literari*** (1997), ***Passió (confessable) per la cinematografia*** (2005) e ***Llarg adéu a la vida*** (2006).

KIRMEN URIBE (1970)

Escritor, poeta, ensaísta, dramaturgo, guionista e tradutor vasco en lingua éuscara, o seu traballo en diversos xéneros literarios ten sido recoñecido con varias distincións, tanto vascas como españolas. Licenciado en Filoloxía Vasca en Vitoria, cursou estudos de posgrao en Literatura Comparada en Trento (Italia).

A súa produción literaria, a cal ten sido traducida a numerosas linguas, comezou coa escritura de letras para artistas musicais e guións de cómic, culminando coa súa primeira publicación en 1996 – o volume ensaístico *Lizardi eta erotismoa*. No ano 2001 publicou o seu primeiro libro de poemas *Bitartean heldu eskutik*, o cal lle supuxo ao autor non só un gran éxito en público senón tamén recoñecemento literario, chegando a recibir o Premio da Crítica á Poesía en Éuscaro en 2002.

No ámbito da poesía, Uribe ten creado proxectos multimedia, polo xeral en colaboración con outros autores vascos ou franceses, nos que ofrece unha combinación de poesía con diversas disciplinas artísticas, sendo tal o caso de *Bar Porto* (2000), o libro-CD *Zaharrregia, txikiegia agian* (2003) e *Jainko txiki eta jostalari hura* (2013). A obra narrativa de Uribe comezou en 2008 coa súa novela *Bilbao-New York-Bilbao*, a cal lle valeu o Premio Nacional de Literatura de Narrativa e o Premio da Crítica á Narrativa en Éuscaro en 2009. Destacan tamén as súas outras dúas novelas, *Mussche* (2012) e *Elkarrekin esnatzeko ordua* (2016), que fan uso da biografía como elemento de creación de ficción, sendo a última merecedora do segundo Premio da Crítica á Narrativa en Éuscaro do escritor, en 2016, así como do Premio da Academia 111 de lectores vascos en 2016. Ten escrito, ademais, literatura infantil e xuvenil, entre a que destacan títulos como *Garmendia eta zaldun beltza* (2003), *Ez naiz ilehoria, eta zer?* (2003) e *Guti, elkar* (2005).

Kontagintza-mota ohikoak alde batera utzita, autofikzioaren bidetik jo du bere lehenengo eleberri hau idaztean, errealitateko datuak material literario moduan erabiliz, fikzioaren baliabideen bitartez historia ere istorio bihurtuz eta egilea bera bere kontakizunaren objektu bihurtuz.

Loiun abiatu eta JFK aireportura iristen den hegazkin-bidaia bat da, berez, Bilbao-New York-Bilbao eleberri hau. Baina, hegaldiarekin batera, hiru belaunaldiren historia kontatzen zaigu: aitona-amonei dagokien gerraurrekoa, gurasoen sasoiko frankismoarena, eta idazlearena berarena, XIX. mendean hasi eta XXI.eraino doan epopeia txiki baten moduan; batetik besterako lokarri, Aurelio Artetaren koadro bat, eta haren inguruko gorabeherak.

Fikzioaren eta errealitatearen arteko mugan jolasean, hainbat istorio, oroitzapen, gogoeta erabiliko du egileak, baita nobelaren sortze-prozesua azaldu ere, bizitza bera den bezalako mosaiko bat eraikiz material ugarirekin: gutunak, emailak, egunerokoak, poemak... Itsasoari loturiko bizimodu galtzoriko bati egindako aitortzarekin batera, bizitzari berari eta gizatasunari eskainitako omena.

Sendotasun intelektuala eta hunkidurarako gaitasuna uztartuz, planteamendu literario ausarta eta irakurlea limurtzen duen idazkera samurra konbinatuz, gogoan gelditzen den artelana burutu du Uribek, euskal letretan leku nabarmena irabazi eta zeresana emango duena. Jaitsi lehenengo kapitulua (PDF) “Badaude guztiz bestelako liburuak ere. Adiadi irakurtzen dituzu eta, hala ere, batzuetan sentitzen duzu galduta zaudela. Leku berri batera ailegatzen zarenean bezala, begiak zabaltzen dituzu ñabardurak ez galtzeko. Sentitzen duzu bidaiaria zarela, baina oraingoan bidea ez duzu ezagutzen. Irakurtzen ari zarena ez da liburu arrunta. Nobela itxura dauka baina besterik ez. Itxurak ez dira batere fidagarriak. Aurrera egiten duzu, poliki-poliki, eta konturatzen zara mundu berri batean sartzen ari zarela. Ixten duzu liburua, gauero, eta begiak itxi bezain pronto, gogoan hartzen duzu beste leku batean egon zarela. Mundu ezberdin batean. Mundu literario batean. Eta hara itzuli nahi duzu.

Kirmen Uribe, en “Bilbao-New York-Bilbao”

11.^A EDICIÓN
2016

DINA SALUSTIO (1941)

Bernardina Oliveira, coñecida polo seu pseudónimo Dina Salustio, é unha escritora de prosa, ensaísta e poeta caboverdiana.

Paralelamente á súa labor como escritora, Salústio ten exercido de asistente social, profesora e xornalista, tanto en Cabo Verde como en Portugal e Angola, chegando a traballar para o Ministerio de Asuntos Exteriores do seu país natal. Ten colaborado, tamén, en produción radiofónica, e dirixindo un programa de radio adicado a temas educativos. A autora foi, ademais, unha das fundadoras da Associação Escritores Cabo-Verdianos, así como de diversas publicacións literarias como as revistas Mudjer e Ponto&Vírgula, nas cales publicou a súa poesía con frecuencia, entre outras.

A súa carreira literaria comezou coa publicación da colección de contos ***Mornas Eram as Noites*** (1994) un celebrado volume, o cal lle valeu o Primeiro premio de literatura infantil de Cabo Verde nese mesmo ano, que trata temas sociais da comunidade caboverdiana, revelando preocupacións recorrentes ó longo de toda a súa obra como son a marxinación social, a pobreza e a situación da muller. Salustio é autora, tamén, das novelas ***A Louca de Serrano*** (1998) e ***Filhas do vento*** (1999), así como das obras de literatura infantil e xuvenil ***A estrelinha tlim tlim*** (1998), coa que obtivo o terceiro premio de literatura infantil dos PALOP en 1999, e ***Que os olhos não vêem*** (2002). Entre a súa obra destaca, ademais, a súa peza ensaística sobre a condición da muller na sociedade caboverdiana, ***Violência contra as mulheres*** (1999).

Toco os teus campos de neve
e entrego-me aos fantasmas da minha infância

Religiosamente bebo a gota esquecida na palma
da minha mão.

Brisas subtis deixam em arcos tensos
as pétalas que me enfeitam.

E estupidamente me trazem ruas empedradas
veias do meu mundo
onde a bússola e o desejo se confundem
confundindo o destino de nós.

Na ternura das vozes que me envolvem
há um convite ao poema que não consigo.

E as tuas montanhas sacodem
lembranças de outras cavernas
gemendo a noitinha estórias
de aves fugindo e picaretas cantando,
murmúrios de piratinhas,
sussurros de prazeres dolorosamente cambiados em
mercado negro.

Pouco a pouco lês no meu olhar ausente
a existência de outra ilha
E sentes a minha fé
e o braço se afrouxa
perante o adeus que adivinhas
no silêncio do meu corpo.

Dina Salustio, en revista “Mudjer”

ALMUDENA GRANDES (1960-2021)

Escritora española, especialmente coñecida polas súas novelas, varias das cales teñen sido adaptadas con éxito ó cine. No ano 1997 converteuse na primeira muller en recibir o Premio Rossone d'Oro e ten sido recoñecida tamén con, entre outros, o Premio Nacional de Narrativa en 2018.

Ao longo da súa carreira ten compaxinado a escritura literaria con labores no sector editorial como redactora, correctora e coordinadora. Ademais, actualmente exerce de cotertuliana na sección Hoy por hoy de Cadena SER e é columnista habitual no xornal El País.

Os seus inicios como escritora estiveron marcados polo éxito, tanto entre o público como entre a crítica, de man da súa primeira novela ***Las edades de Lulú*** (1989), obra de xénero erótico que lle valeu o Premio La Sonrisa Vertical en 1989 e que foi levada á gran pantalla en 1990 baixo a dirección de Bigas Luna, ademais de ser amplamente traducida. Unha recepción equivalente foi a que tivo coa súa terceira novela ***Malena es un nombre de tango*** (1994), que sería adaptada ó cine en 1995 polo director Gerardo Herrero, responsable tamén en 2006 da versión cinematográfica doutra das coñecidas novelas de Grandes, ***Los aires difíciles*** (2002). O resto das novelas da autora, entre as que destacan títulos como ***Atlas de geografía humana*** (1998) ou ***El corazón helado*** (2007) –merecedora do Premio Fundación José Manuel Lara e do Premio do Gremio de Libreiros de Madrid en 2008–, teñen en común que as súas protagonistas son mulleres. Entre a súa obra novelística é frecuente tamén a ambientación das tramas nas últimas décadas do século XX, sendo o franquismo e a transición dous dos eixos da súa escritura. Nesta liña, destaca o proxecto narrativo Episodios de una guerra interminable, iniciado co título ***Inés y la alegría*** (2010), recoñecida con, entre outros, o Premio Iberoamericano de Novela Elena Poniatowska en 2011.

El estaba ahí, con una bandeja llena de cosas, mirando cómo movía los labios, quizás incluso me había oído, pero no dijo nada, cruzó la habitación y se sentó delante de mí, con las piernas cruzadas como un indio. Pensé que iba a comerme, al fin y al cabo me lo debía, pero no lo hizo.

Me quitó las bragas, me atrajo bruscamente hacia sí, obligándome a apoyar el culo en el borde del sofá, y me abrió todavía más, encajándome las piernas sobre los brazos del sillón.

-Venga, empieza, te estoy esperando.

-¿Qué quieres saber?

-Todo, quiero saberlo todo, de quién fue la idea, cómo te pilló Amelia, qué le contaste a tu hermano, todo, vamos.

Tomó una esponja de la bandeja, la sumergió en un tazón lleno de agua tibia y comenzó a frotarla contra una pastilla de jabón, hasta que se volvió blanca.

Yo ya había comenzado a hablar, hablaba como un autómatas, mientras le miraba y me preguntaba qué pasaría ahora, qué iba a pasar ahora.

-Bueno... es que no sé qué decirte. A mí me lo dijo Chelo, pero la idea fue de Susana, por lo visto.

-¿Quién es Susana? ¿Una alta, castaña, con el pelo muy largo?

-No, ésa es Chelo.

-Ah, entonces... ¿cómo es Susana? -sumergió la esponja en la taza hasta que se llenó de espuma.

-Es baja, muy menuda, también castaña pero tirando más a rubia, tienes que haberla visto en casa.

-Ya, sigue.

No me podía creer lo que estaba pasando. Había alargado la mano y me estaba enjabonando con la esponja. Me lavaba como a una niña pequeña. Aquello me descolocó por completo.

-Pero... ¿qué haces?

-No es asunto tuyo, sigue.

-Si el coño es mío, lo que hagas con él también será asunto mío -mi voz me sonó ridícula a mí misma, y él no me contestó. Seguí hablando-. Pues, Susana lo hace mucho, por lo visto, quiero decir, meterse cosas, y entonces le contó a Chelo que lo mejor, lo que más le gustaba, era la flauta, entonces decidimos que lo probaríamos, aunque la verdad es que a mí me parecía una guarrada, por un lado, pero lo hice, Chelo al final no, siempre se raja, y bueno, ya está, ya lo sabes, no hay nada más que contar.

Colocó una toalla en el suelo, justo debajo de mí.

Me resultaba imposible no mirarme en el espejo, con el pelo blanco, fantasmagóricamente cana.

(...)

Almudena Grandes, en “Las edades de Lulú”

ALEX SUSANNA (1957)

Escritor en lingua catalá, é coñecido por non só a súa obra literaria senón tamén polo seu labor como crítico e xestor cultural. Licenciado en Filoloxía Catalá, Susanna ten exercido como profesor de literatura catalá e literatura comparada na Universitat Rovira i Virgili e como columnista en diversos medios de comunicación, como Avui e El Mundo. Foi tamén fundador e director da Editorial Columna, do selo discográfico Columna Música e do Festival Internacional de Poesía de Barcelona, así como director da área de cultural da Fundació Caixa Catalunya e presidente do Institut Ramon Lull.

Susanna ten sido, ademais, tradutor de grandes clásicos como Quatre Quarters de T.S. Eliot, Calígrams de Apollinaire e Monsier Teste de Paul Valéry, o que lle valeu o Premio Crítica Serra d'Or de edición de obra estranxeira en 1981. No respectivo á súa produción literaria, parte dela traducida a numerosos idiomas e entre a que destacan títulos de poesía como *Abandonada ment* (1977), *Memòria del cos* (1980) ou *Les anelles dels anys* (1991) e dietarios como *Quadern venecià* (1989) ou *Paisatge amb figures* (2019), Susanna ten sido recoñecido con distincións como, entre outras, o Premio Josep Pla en 1988, o Premio Carles Riba de Poesía en 1990 e o Chevalier des Arts et des Lettres do Goberno francés en 2008.

Al jardí, reste de d'una festa

Naufraguen en plena llum del dia

Botelles, gots, copes, cendres,

Tot sembla acusarnos d'algun delicte

Des de la seva estranya immobilitat.

Ude soble, però, on vent cruel

S'endú algun trovalló de paper rebregat

Que amb imperceptible fressa

Esquinça els últims vels de la nit...

i poster, també, els del nostre cor,

que veu com s'allunya, irremissiblement,

la fugaç nau del plaer.

Alex Susanna, en “Abandonada ment”

MARIASUN LANDA (1949)

Escritora vasca, principalmente en lingua éuscara, é coñecida polas súas numerosas obras de literatura infantil e xuvenil en éuscaro. Licenciada en Filosofía e Letras, Landa ten estado sempre moi vinculada á docencia, chegando a exercer non só como profesora de Educación Básica mais tamén como profesora titular de Didáctica da Literatura na Escola Universitaria de Profesorado de Donostia. A autora é membro electo de Jakiunde, Academia das Ciencias as Artes e as Letras do País Vasco, e a súa relevancia no ámbito da lingua éuscara é tal que dá nome a un concurso de literatura con perspectiva de xénero que se celebra dende 2010 no concello de Errenteria.

A carreira literaria de Landa comezou en 1982 con *Amets uhina*, á que seguirían títulos tan recoñecidos como o conto *Txan fantasma* (1984) ou *Alex* (1990), obras que lle valeron á autora o Premio Lizardi de Literatura Infantil en éuscaro en 1982 e o Premio Euskadi de Literatura Infantil e Xuvenil en 1991, respectivamente. Na obra de Landa destaca un compromiso constante co empoderamento de da muller, creando protagonistas femininas activas, valentes e independentes, exemplo das cales son *Katuak bakar-bakarrik sentitzen direnean* (1997) e *Nire eskua zurean* (1998), obras nas que se representan nais valentes, ou *Partxela* (1984), *Aitonaren txalupan* (1988) e *Iholdi* (1988), o último dos cales foi incluído na lista de honra do IBBY en 1982, igual que chegou a selo en 2006 o seu libro *Krokodiloa ohe azpian* (2004), título tamén recoñecido, na súa tradución ao castelán, co Premio Nacional de Literatura Infantil e Xuvenil do Ministerio de Cultura de España en 2003.

—Hara, Juan Jose, nola dituzun zapatak! —esan zion behin—. Emazkidazu eta berehala garbituko dizkizut, ezin sartuko zara zuzendariagana piura horrekin!

J.J.-k gogoan zuen beti nolako lotsa pasatu zuen egun batean, batez ere Elenagatik, bulego nagusikoek praktikak egitera bidali zieten neskagatik. Ilehorri luze eta kizkurra, hur distiratsuak bezalako begiak eta ia nerabe batena zirudien gorpuzkera. Neska hark ordena- gailutik jaso zituen begiak Eulalia andreari aditzean, eta segidan mutilaren galtzerdi erronbo gorri-urдинetan pausatu zituen, Eulalia andreak bere mahaitxotik betun ontzia eta zatar bat atera eta J.J. gizajoaren zapatak gar- bitzeari ekiten zion bitartean.

—Bakarrik bizi zareten mutilok! —esan zuen Eulalia andreak lastimaz—. Inoiz ez duzu ezkontzea pentsatu, Juan Jose?

J.J. gorritu egin zen Elenaren begiak bere oinetan il- tzatuta sentitu zituenean... Gustatuko zitzaion ba neskak bere esku zainduei erreparatzea, edo bibotetxo gaztaina koloreari edo gorbatari! Ez. Eszena hura ez zen errepikatu. Egun hartatik aurrera, goizero garbitu zituen kontu han- diz zapatak, baina horrek ez zion kendu gauean, amorru keinuz, errebeldiaz, ohituraz ere bai, ohepera jaurtitzea. Ezkongabearen maniak eta abantailak. Baina goiz hartan ezberdina izan zen oso. Zapaten bila makurtu zenean, zerbait arraroa eta ezohikoa ger- tatu zen: eskuaz zerbait gogorra, oso latza ukitu zuen, pinu baten azala bezain zimurtsua... “Maleta bat ote?”, pentsatu zuen berehala. Eta segidan txorakeria irudititu zitzaion aukera hura; izan ere, berak ez zuen inoiz utzi maletarik ohepean. Bakarrik bizi zen, eta ez zen orain hasiko bere oroimena zalantzan jartzen. Beraz, halako- etan ohi dena egin zuen: ohepean begiratu zuen, beste- rik gabe.

Eta orduan, ikusi egin zuen.

Hura sinestezina zen. Burua altxatu zuen, airea fal- tako balitzaio bezala, eta ingurura begiratu, norbaiti zer- bait izugarria adierazi nahi balio bezala. Baina ondoan ez zuen inor. Etxean ere ez. Bakarrik bizi zen, eta horrek esan nahi zuen une haietan ez zeukala inor bere ikara hura partekatzeko; inor ez, ohepean begiratuko zuena; eta inor ez, haren atzean ezkutatzeko...

Mariasun Landa, en “Kokodriloa ohe azpian”

12.^A EDICIÓN
2018

NUNO JÚDICE (1949)

Ensaísta, poeta, narrador, dramaturgo, crítico e tradutor portugués, está considerado un dos poetas máis relevantes dos posteriores ó grupo Poesia 61 e é coñecido tamén polos seus labores culturais e diplomáticos. Ao longo da súa carreira, Júdice exerceu como profesor de ensino secundario e mais de Literatura Comparada na Universidade de Lisboa, así como de conselleiro cultural da Embaixada de Portugal e de director do Instituto Camões en París e da Casa de Poesía de Fernando Pessoa. Foi tamén director da revista literaria Tabacaria e, na actualidade, da Revista Colóquio-Letras da Fundación Calouste Gulbenkian. En 2013, Júdice recibiu o Premio Reina Sofía de Poesía Iberoamericana.

A súa produción literaria comezou co volume de poesía *A Noção do Poema* (1972), ao que seguiron títulos recoñecidos como *O Mecanismo Romântico da Fragmentação* (1975), gañador do Premio de Poesía Pablo Neruda; *Lira de Líquen* (1985), merecedor do Premio de Poesía del PEN Club; *Meditação sobre Ruínas* (1995), Premio de la Asociación Portuguesa de Escritores; *Geometria variável* (2005), o cal lle valeu o Gran Premio da Literatura dst en 2007, ou *A Convergência dos Ventos* (2015), galardoado co Premio Literario António Gedeão en 2016. Na súa obra destacan tamén novelas como obras como *Plâncton* (1981), *Adágio* (1984) ou *Por Todos os Séculos* (1999), así como os seus volumes de ensaio, como *Poesía Futurista Portuguesa* (1981), *A Era do «Orpheu»* (1986), dedicados á época modernista portuguesa, na cal é especialista, e mais as súas pezas críticas sobre a teoría da literatura e literatura portuguesa, como *Voyage dans un Siècle de Littérature Portugaise* (1993), *Poesía Futurista Portuguesa, Faro 1916-1917* (1993) e *O ABC da Crítica* (2010).

Se pudéssemos dominar as palavras como
se domina um cavalo, com a rédea da retórica
a puxar os impulsos do sentimento e as esporas
da emoção a fazerem correr a frase até
ao fim do verso, o poema seria como a planície
por onde a imaginação cavalga sem freio nem destino,
liberta de cavaleiro e sela.

Ou então, se tivéssemos pela frente o oceano
da página e aí lançássemos a barca da estrofe, sem
antes ter perguntado qual o tempo que iria fazer
durante a viagem, veríamos nascer o temporal
de dentro de um céu de substantivos escuros
como nuvens, e o medo do naufrágio pesar-nos-ia
no ritmo de uma queda de sílabas.

Mas se estivesses aqui, com o teu olhar
pousado num campo de palavras, não apenas
as que designam flores ou aves mas outras
como a terra, a lama, a erva, o verde sombrio
de um arbusto próximo, eu faria do poema
a raiz desse tronco que os invernos não arrancaram,
e alimentá-la-ia com a seiva do amor; e sentiria
nas suas folhas os cabelos da tua noite,
as nervuras da tua mão, o fruto dos teus lábios

Nuno Júdice, en “O fruto da gramática”

CARMEN BOULLOSA (1954)

Poeta, novelista é dramaturga mexicana. Licenciada en Letras Hispánicas na Universidade Iberoamericana e na Universidade Autónoma de México, Boullosa ten exercido de conferenciante e profesora en diversas universidades dos Estados Unidos e na Sorbona de París. Foi tamén redactora do Dicionario del Español en México publicado por El Colegio de México, fundadora do Taller Editorial Tres Sirenas (1983), cofundadora da Casa Citlaltépetl para escritores perseguidos da Cidade de México.

A carreira literaria de Boullosa comezou coa publicación do libro de poesía ***La memoria vacía*** (1978), ao que seguiron máis dunha vintena de títulos, entre os cales destacan ***El hilo olvida*** (1979), ***Ingobernable*** (1979), ***La voz y método completo de recreo sin acompañamiento*** (1983), ***La salvaja*** (1989), ***Todos los amores: Antología de poesía amorosa*** (1997), ***La bebida*** (2002) e, o máis recente, ***La agua en el pajar*** (2019). Na súa produción novelística destacan as súas dúas primeiras novelas, ***Mejor desaparece*** (1987) e ***Antes*** (1989), e, posteriormente, o seu cultivo da novela histórica con volumes como ***Son vacas, somos puercos, filibusteros en el mar Caribe*** (1991), ***El médico de los piratas: bucaneros y filibusteros en el Caribe*** (1992), ***Llanto. Novelas imposibles*** (1992) e ***Cielos en la tierra*** (1997), así como as súas novelas marcadas por unha intención redefinidora como ***El libro de Ana*** (2016) e ***El libro de Eva*** (2020).

En conxunto, a súa extensa produción literaria tenlle valido numerosos recoñecementos a nivel internacional, entre eles, o Premio Xavier Villarrutia en 1989, o LiBeraturpreis de Frankfurt en 1996, o Premio Anna Seghers en 1997, o Premio de novela Café Gijón en 2009 e o Premio Casa de América de Poesía Americana en 2019.

Tenemos en las manos a tres Alejandras, y solo hemos presentado a dos. Sus nombres tienen ligera alteración de ortografía, son Aleksandra, Alexandra y Alexandra. Aleksandra es la desordenada, con su hermoso cabello, mal peinado ese día por excepción, por no haberse acicalado en su propia habitación. Está Alexandra, Sasha, la amiga de Aleksandra, amasia del cura Gapón, con el cabello tan severamente anudado en la base de la cabeza que es imposible saber si es poco o mucho, o de qué largo lo tiene. Y está Alexandra Kollontai, el cabello corto, el mechón muy esponjado. Las tres Alejandras están vestidas con la misma severa propiedad, con el vestido de cuello alto, cubriéndoles el cuello. La calidad de sus tres vestidos es muy distinta, basta que el corte se parezca, dadas las circunstancias.

Alexandra Kollontai tiene treinta y tres años, la edad de Cristo. La otra Alexandra, la bella Sasha (la amasia del Pope) y Aleksandra (la ayuda de cámara de Annie Karenina) tienen diecisiete. Pero aunque tengan la misma edad, parecería que no. A Sasha se la robó el Pope del orfanatorio cuando tenía trece años, se hizo mujer al lado de la fuerza de la naturaleza que es Gapón. Ha madurado del cuello a las rodillas, pero el resto de su persona no ha conseguido salir de sus trece.

A la Kollontai un puño de marchistas la llama «la maestra de marxismo». A la Aleksandra de Karenina, otro puño le dice «la hermana de Vladimir, el mensajero del Padre Gapón». A Sasha nadie la mienta, pero Gapón está por pensar en ella, agitando los puños.

La Kollontai (que hasta largas horas de la noche persuadió a comunistas a sumarse a la manifestación porque les sería propicio para su causa) marcha con su círculo de trabajadores bolcheviques. Aleksandra, en la primera línea —en la segunda va Gapón con sus lugartenientes—. En cuanto a Sasha, ella está en casa, por completo extranjera del momento solemne. No está rezando, como algunos aseguran. Este día quiere guisar remolachas, pero ¿cómo se cocinan las remolachas? Se las han dado de regalo a su marido. No tiene ni idea de qué hacer con ellas, ni a quién preguntar. Las ve con curiosidad, intentando descifrarles el secreto.

Así que, de las tres Alejandras, dos marchan, y una está pensando en un tema duro. La Kollontai dirá que «A partir de entonces todo sería distinto». Para Sasha no habría a partir de este día cambio alguno, seguiría lo de siempre, esperar a su marido (él llega a casa tan entrada la noche que la encuentra ya dormida, y no es raro el día en que salga antes de que ella haya abierto los ojos). Esperar, e intentar entender cosas que se le escapan. No tiene un pelo de tonta, porque la verdad es que la vida es algo inextricable, como bien dijo Perogrullo.

Carmen Boullosa, en “El libro de Ana”

SERGI BELBEL (1963)

Dramaturgo, guionista, director e tradutor teatral en lingua catalá, é considerado unha das figuras máis internacionais do teatro español actual. Licenciado en Filoloxía Románica e Francesa pola Universidade Autònoma de Barcelona, Belbel foi membro fundador da Aula de Teatro da UAB. Ao longo da súa carreira ten exercido como profesor de Dramaturxia do Institut del Teatre de Barcelona (1988-2006), como director artístico do Teatre Nacional de Catalunya (2006-2013) e como presidente do Patronato da Fundación Sala Beckett de Barcelona (2016-).

Belbel ten traducido e dirixido obras de autores tanto clásicos como contemporáneos, entre os que destacan Shakespeare, Molière, Goldoni, Marivaux, Koltès, De Filippo, Beckett, Guimerà, Benet i Jornet, David plana e Jordi Galceran. A súa produción teatral comezou en 1985 con ***Caleidoscopis i fars d'avui***, seguida de obras que pronto lle valeron recoñecemento nacional e internacional como ***Minim-mal show*** (1987), ***Elsa Schneider*** (1987), ***Tàlem*** (1990), ***Carícies*** (1991, levada ó cine en 1998), ***Després de la pluja*** (1993), ***Morir: (un moment abans de morir)*** (1994), ***La sang*** (1998), ***El temps de Planck*** (1999), ***Forasters*** (2005), ***A la toscana*** (2007) e ***Fora de joc*** (2010). O labor dramaturgo de Belbel ten sido recoñecido por numerosos premios, entre os que destacan o Premio Marqués de Bradomín en 1985, o Premio Nacional de Literatura en 1996, o Premio Nacional de Teatro da Generalitat de Catalunya no ano 2000, o Premio Max das Artes Escénicas á proxección internacional en 2002 e o Premio Cidade de Barcelona en 2003.

ESCENA 1

Sala de esta de un piso céntrico. Sillones. Hombre Joven y Mujer Joven.

MUJER JOVEN. Tenemos mucho que decirnos, todavía, lo sabes perfectamente. Sé que hay cosas que piensas y te callas porque no quieres decirlas, o no quieres decírmelas, sí decírmelas a mí, por algún problema tuyo que ignoro, que hasta tú mismo ignoras, y eso me ofende, ¿sabes?, me ofende, me angustia, me duele, y me duele verte así, verme así, vernos así, llenando con vanas palabras todos estos vanos momentos de silencio, y luego los insultos, tus insultos, porque es una injuria lo que acabas de decirme, me insultas, me injurias al decir que ya no tienes nada que decirme.

HOMBRE JOVEN. Perdón. Un momento.

MUJER JOVEN. ¡¿Por qué me interrumpes?! ¡¡Siempre me interrumpes cuando comienzo a... construir un... un discurso mínimamente coherente que sobrepase los... los monosílabos que tanto caracterizan nuestras charlas cotidianas!! ¡Te pareces ya a mi madre; y si me fui de su casa no fue precisamente para irme a vivir con otro como ella o peor todavía! ¡¡No hay perdón ni momento que valga!! ¡¡Estaba hablando yo y seré yo quien siga hablando!! ¡A ver si empiezan a cambiar ya las cosas en esta casa de mierda, al menos en ésta!

Él la abofetea violentamente.

HOMBRE JOVEN. Cuando una persona pide perdón, se le perdona, se calla y se le escucha, ¿me entiendes? Y yo acabo de pedirte perdón sólo para hacer un breve inciso en tu... estupendo discurso tan explícito y coherente y voy a hacerlo, ¿me oyes?, ¡voy a hacerlo, voy a hacerlo, voy a hacerlo!

Él vuelve a abofetearla, aún más violentamente.

HOMBRE JOVEN. No he dicho que yo ya no tenga nada que decirte, ¿me oyes?

Vuelve a abofetearla, salvajemente.

HOMBRE JOVEN. He dicho que ya no tenemos nada que decirnos. No yo. No tú. He dicho: nosotros.

Silencio.

Sergi Belbel, en “Caricias”

HARKAITZ KANO (1975)

Escritor, poeta, tradutor e guionista maioritariamente en lingua éuscara. A súa obra ten sido recoñecida con galardóns como, entre outros, o Premio Imajina Ezazu Euskadi en 1992, o Premio cidade de Donostia en 1993, o Premio Euskadi en 2005, 2012 e 2014, ademais da súa inclusión na Lista de honra do IBBY en 2016 e 2018.

A carreira literaria de Kano comezou en 1994 coa publicación do seu primeiro poemario, *Kea behelainopean bezala*, ó que seguirían *Norbait dabil sute-eskaileran* (2001) e *Dardaren interpretazioa* (2003). Pese a terse iniciado no ámbito de poesía, Kano ten escrito tamén novelas, relatos, crónicas e literatura infantil e xuvenil. Na produción do autor nestes xéneros narrativos destacan, entre outros títulos, as coleccións de relatos *Radiobiografiak* (1995) e *Bizkarrean tatuaturiko mapak* (1998) –xurdidas da súa colaboración no programa de Radio Euskadi Goizean Behin– ou *Beti oporretan* (2015); a novela negra *Pasaia blues* (1999) ou as tituladas *Twist* (2011) e *Fakirraren ahotsa* (2018); libros de literatura infantil e xuvenil como *Itsasoa etxe barruan* (2001) e *Orkestra lurtarra* (2013), e o volume de crónicas *Piano gainean gosaltzen* (2000) – obra de autoficción froito da súa relación coa cidade de Nova York na que combina conto e crónica.

Eginahalak egin: ez atera erretratuetan.
Beste erremediorik ez balego, jarri atzeneko ilaran.
Beste erremediorik ez balego: haizena baino zaharrago
atera hazala beti argazkilariak.

Beha horri: doan denbora ez duk doakoa
–dohakabea, agian–.

Jakin gaileta kutxatako heure argazkiak
besteentzako altxorrak direla beti; ez heuretzat.

Beha amuari, beha begiari: bi-biak dituk gauza bera.

Beha odol arrastoari:
heure begia dateke hurrengoan amuko
–heure heste-korapiloa damuko–.

Beha, ez ahaztu: zoriona duk mendekurik onena.

Depresioaren zakur beltzari erran, begi beltzetara so:
“Enteratu hadi, perrua, beltzagoak dituk ene begi perruak”.
Eskua laztantzen jarraitu agurrekoan, otoi,
sekula heure oherik nahiko ez dugun emakumeoi.

Ez festari uko egin jai-ugazabarekin muzindu haizelako soilik.

Beha, ez ahaztu. Izan eskuzabal:
ez hadila festa uzten azkena izan.

Harkaitz Kano, en “Arguitagabea”

13.^A EDICIÓN
2020

LÍDIA JORGE (1946)

Licenciouse en Filoloxía Románica pola Universidade de Lisboa e foi profesora de Ensino secundario, impartindo clase en Angola e Mozambique, durante o último período da Guerra colonial portuguesa.

A publicación da súa primeira novela ***O Dia dos Prodígios*** (1980) constituíu un acontecemento nun período no que se inauguraba unha nova etapa na Literatura Portuguesa. Seguiron a novela ***O Cais das Merendas*** (1982) e ***Notícia da Cidade Silvestre*** (1984), ambas distinguidas co «Premio Literario Municipio de Lisboa».

Pero foi con ***A Costa dos Murmúrios*** (1988) libro que reflicte a experiencia colonial pasada en África, co que a autora confirmou o seu destacado lugar no panorama das letras portuguesas.

Tras as novelas ***A Última Dona*** (1992) e ***O Jardim sem Limites*** (1995), seguiu ***O Vale da Paixão*** (1998) galardoado co «Prémio Dom Dinis» da Fundação da Casa de Mateus, o «Prémio Bordallo de Literatura» da Casa da Imprensa, o «Prémio Máxima de Literatura», o «Prémio de Ficção» do PEN Club, e en 2000, o «Prémio Jean Monet de Literatura Europea» ao Escritor Europeo do Ano. Catro anos despois, publicou ***O Vento Assobiando nas Gruas*** (2002), novela que mereceu o «Grande Prémio» da Associação Portuguesa de Escritores e o «Prémio Correntes d'Escritas».

Lídia Jorge publicou tamén dúas antoloxías de contos, ***Marido e Outros Contos*** (1997) e ***O Belo Adormecido*** (2003), ademais das publicacións independentes ***A Instrumentalina*** (1992) e ***O Conto do Nadador*** (1992). A súa obra de teatro ***A maçom*** foi levada a escena no Teatro Nacional Dona Maria II, en 1997. A novela ***A Costa dos Murmúrios*** foi adaptada (2004) ao cinema por Margarida Cardoso. En 2006, a autora foi distinguida en Alemaña coa primeira edición do «Premio Internacional de Literatura Albatroz» da Fundación Günter Grass, polo conxunto da súa obra. ***Combateremos a Sombra***, presentada o 22 de marzo de 2007, na Casa Fernando Pessoa, en Lisboa, é a súa última novela.

ANTONIO REQUENI (1930)

Escritor e xornalista, desenvolveu o seu traballo no diario “La Prensa” dende 1958 ata 1994, cando se xubilou como secretario de redacción. Colaborou tamén, en diferentes xornais tanto arxentinos como estranxeiros. Foi corresponsal de Radioprogramas Hemisferio de La Voz de las Américas e dirixiu a revista “Italpress”.

Ten publicado unha decena de libros de poemas -***Luz de sueño*** (1951), ***Inventario*** (1974), ***Poemas 1951-1991*** (1992), ***El vaso de agua*** (1997)-, un libro de contos para nenos -***El pirata malapata*** (1974)-, un volume de crónicas de viaxe - ***Los viajes y los días*** (1960)- e o ***Cronicón de Peñas de Buenos Aires*** (1985), que mereceu o Primeiro Premio Municipal de Ensaio da cidade porteña. Foi distinguido tamén, co Primeiro Premio Municipal de Poesía polo seu libro ***Línea de sombra***.

Foi condecorado pola República Italiana coa Orde de Cavalliere Ufficiale. Requeni é membro de número da Academia Arxentina de Letras e coordina a Comisión de Publicacións na Academia Nacional de Periodismo.

MARTAPESSARRODONA(1941)

Poetisa, narradora, crítica literaria e feminista. Ten sido lectora de español na Universidade de Nottingham en 1986 e coodinou a Comisión Internacional para a Difusión da Cultura Catalana. Ten varios traballos sobre Virginia Wolf e o Círculo de Bloomsbury e traduciu a Susan Sontag, Doris Lessing, Erica Jong, Simone de Beauvoir e Marguerite Duras. A súa poesía, ás veces cáustica e lapidaria, é realista, sen artificio retórico aparente, por veces sentenciosa e irónica que nace da meditación ou das lembranzas, pero sempre co compromiso feminista.

Escrebe artigos en “Avui” e “El Temps”. En 1997 recibiu a Creu de Sant Jordi. En 2007 publicou unha antoloxía da súa obra. Polas súas obras ***Animals i plantes*** e os ensaios ***Francia: enero 1939. La cultura catalana exiliada e L'exili violeta***, foi galardoada co Premio Nacional de Literatura da Generalitat de Catalunya. En 2019 recibiu o Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, outorgado por Òmnium Cultural.

UNAI ELORRIAGA (1973)

Escritor, tradutor e catedrático de Filoloxía Vasca na Universidade de Deusto. A súa primeira obra foi o ensaio *Literatur ieia batzuk* editada por Labayru en 2001. Ese mesmo ano publicou a súa ópera prima en euskera, *SPrako tranbia* (Un tranvía en SP) a través da editorial vasca Elkar. Obra galardoada co Premio Nacional de Narrativa de España en 2002, convertíndose así no segundo escritor en euskera en obter dito premio, despois de Bernardo Atxaga en 1989.

Dous anos máis tarde, en 2003, publicou *Van't Hoffen ilea. Vredaman* (Premio NEA International Literary Award dos EEUU e traducido como *Plants don't drink coffee*) foi o seu seguinte libro publicado en 2005, composto por catro relatos, un dos cales adaptou o propio Elorriaga como conto infantil co título *Matxinsaltoen belarriak* en 2006. *Londres kartizkoa da* foi editado en 2009 e ten como tema principal as características e complexidades das dictaduras.

En 2015 gañou o Premio Nacional da Crística pola súa novela *Iazko Ezurrak* (Mapas e cans). É colaborador de prensa escrita (El País, Deia, Euskaldun Egunkaria, Berria...) e foi profesor e poñente en universidades de todo o mundo (Oxford, Georgetown, UPV, Dublín, Aberdeen, Lyon...)